

Joensuun seudun yleiskaava 2040

Rakennemalliskenaariot - palaute ja vastineet

Joensuun seudun yleiskaavan rakennemallivaiheen asiakirjat olivat nähtävillä 24.9.-27.10.2025. Rakennemallista annettiin 19 lausuntoa viranomaisilta, joista 9 ei ollut lausuttavaa, sekä 7 mielipidettä.

LAUSUNNOT

1 Caruna Espoo Oy

Lausunto, Joensuun seudun yleiskaava 2040, rakennemalliskenaariot

Yleisesti energiamurroksen vaikutuksista sähköjakeluun

Caruna Espoo Oy kiittää mahdollisuudesta lausua Joensuun seudun yleiskaavan kehittämisprosessista.

Caruna Espoo Oy näkee, että käynnissä oleva energiamurros tulee merkittävästi muuttamaan sähkönkäytön tarpeita ja energiajärjestelmää kokonaisuudessaan myös Joensuun alueella. Polttoon perustuvan energiantuotannon poistuminen ja sähkönkäytön lisääntyminen edellyttää sähköverkkojen merkittävää kehittämistä lähitulevaisuudessa, mikä merkitsee tarvetta maankäytölle sähköverkkojen tarpeisiin.

Merkittävimmät huomiot koskevat suurjännitteisen sähköverkon tarpeita niiden vaatiman suuren tilan vuoksi. Toisaalta erilaiset julkiset sähkönkäyttöpalvelut kuten sähköautojen latauspisteet lisäävät sähkönkäyttöä ja edellyttävät sähköverkon rakenteiden täydentämistä myös jo rakennetuilla alueilla ja lähempänä asukkaita. Energiamurrokselle leimallista on kuitenkin muutoksen nopeus, minkä vuoksi kaikkia tulevia tarpeita ei lausuntohetkellä pystytä määrittämään. Siksi on tarpeen korostaa, että Caruna Espoo Oy:n lausunto perustuu erityisesti tämänhetkiseen näkemykseen sähköverkon tulevista hankkeista.

Nykyinen suurjännitteinen jakeluverkko sekä suunnitelmat verkon kehittämiseksi

Suunnittelualueella sijaitsee Caruna Espoo Oy:n 110 kV:n suurjännitteistä jakeluverkkoa liitteen 1 kuvan mukaisesti. 110 kV:n voimajohtot on toteutettu ilmajohtoina. Voimajohtot on liitteen 1 kuvissa esitetty punaisilla viivoilla, sähköasemat on esitetty punareunaisilla neliöillä. Alueella sijaitsee tällä hetkellä Caruna Espoo Oy:n sähköasemat Siihtala, Rantakylä, Niinivaara, Joensuu ja Noljakka.

Caruna Espoo Oy näkee, että Joensuun kaupunkialueen sähköntarve tulee lähitulevaisuudessa kasvamään huomattavasti. Nykyisen suurjännitteinen jakeluverkon kapasiteetti ja toimitusvarmuus ei riitä palvelemaan alueen asiakaskuntaa sähkönkäytön kasvaessa.

Caruna Espoo Oy suunnittelee parhaillaan suurjännitteiseen jakeluverkkoonsa uusia voimajohtoja, jotka yhdistävät Joensuun ja Rantakylän sähköasemat, sekä Rantakylän sähköaseman ja Kontiolahden kantaverkkoaseman. Voimajohtoyhteyden niin sanottu esisuunnitelma on valmistunut. Tässä suunnittelun vaiheessa on tehty muun muassa voimajohtojen alustava reittisuunnittelu, ympäristöselvitys ja pidetty viranomaisneuvottelut. Caruna Espoo Oy on saanut tälle voimajohtoyhteydelle Energiaviraston myöntämän hankeluvan.

Voimajohtojen suunnittelu on tällä hetkellä niin sanotussa yleissuunnitteluvaiheessa. Tämä vaihe sisältää muun muassa voimajohtoreitin pylväspaikkojen suunnittelun pohjatutkimuksineen (voimajohtojen

yksityiskohtainen sijoitus), voimajohtokatuun liittyvät ennakkohaltuunottosopimukset sekä lunastuslu-pahakemuksen.

Pyydämme tämän liitteessä 2 kuvatun voimajohtoreitin merkitsemistä yleiskaavaluonnokseen ”Ohjeel-linen pääsähkölinja 110 kV” -merkinnällä.

Caruna Espoo Oy on lisäksi tunnistanut tulevan tarpeen voimajohtoille välillä Kontiolahden kantaverk-koasema – Ruohosuon erotinasema sekä Noljakan sähköasema -Siihtalan sähköasema. Liitteessä 3 on kuvattu nämä tulevaisuuden voimajohtotarpeet yhteystarvemerkinnoilla.

Caruna Espoo Oy suunnittelee edellä mainittujen uusien voimajohtojen lisäksi Rantakylän ja Joensuun sähköasemien uudistamista lähitulevaisuudessa, sekä Noljakan, Siihtalan että Niinivaaran sähköase-mien uudistamista myöhemmin 2030 luvulla. Nykyisten sähköasemakiinteistöjen säilyminen sähkönja-kelun käytössä tulee varmistaa kaavoituksen eri vaiheissa.

Joensuun kaupunkialueen kehittyminen edellyttää todennäköisesti myös uuden sähköaseman rakenta-mista eteläiselle kaupunkialueelle tulevaisuudessa.

Näkemyksiä rakennemalliskenaarioista sähköverkon kannalta

Rakennemalliskenaariot haastavat Caruna Espoo Oy:n sähköverkkoa toisistaan poikkeavilla tavoilla. Oletamme että skenaariot, joissa on painotus täydennysrakentamiseen, edellyttäisivät toteutuessaan laajempaa nykyisen sähköverkon saneeraamista ja vahvistamista. Toisaalta skenaariot, joissa kaupun-kialue laajenee edellyttävät laajempaa sähköverkon uudisrakentamista. On mainittava, että rakenne-mallien pohjalta ei ole mahdollista tehdä edes suuntaa antavaa verkon rakentamistoimenpiteiden arvi-ointia. Tätä varten tarvittaisiin tarkempaa arviota rakentamisen volyymeista alueittain. Näin ollen arviot yleiskaavan vaikutuksista sähköverkkoon ja sähköverkon maankäyttöön voidaan tehdä yleiskaavapro-ssin seuraavissa vaiheissa.

Muuta huomautettavaa

Caruna Espoo Oy:llä ei ole huomautettavaa yleiskaavan rakennemalliskenaarioista. Toivomme mahdol-lisuutta lausua myös seuraavissa kaavaprosessin vaiheissa.

Vastine: *Esittämämme johtoreitin sekä yhteystarpeiden merkitseminen tehdään kaavaluonnokseen. Kaavalla ei ole tarkoitus muuttaa nykyisten sähköasemakiinteistöjen käyttötarkoituksia.*

Eteläiselle kaupunkialueelle tulevan uuden sähköaseman rakentamisen tarvetta ja mahdollista sijaintia voidaan tutkia kaavahankkeen edetessä.

Kaavan mahdollistaman uudis- ja täydennysrakentamisen potentiaalia tullaan tarkemmin arvioimaan kaavan laadinnan seuraavissa vaiheissa, jolloin olemme myös teihin yhteyksissä.

2 Finavia

Finavia Oyj:n lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n rakennemalliskenaarioista

Joensuun seudun yleiskaavan 2040 rakennemalliskenaarioissa on hahmoteltu eri toimintojen sijoitta-mista seutukunnan alueella. Skenaarioissa on esitetty Joensuun lentoaseman läheisyyteen erityyppisiä teollisuus- ja työpaikkatoimintoja. Kaikissa skenaarioissa on välittömästi Joensuun lentoaseman etelä-puolelle ja osittain kiitotien pään läheisyyteen suunniteltu sijoitettavaksi energiaintensiivistä

teollisuutta (esim. palvelukeskuksia ja niihin tukeutuvia yritystoimintoja) ja sähköntuotantoa ja varastointia (aurinko- ja tuulivoima-alueet, akkuvarastot). Näiden eteläpuolelle ja valtatie 9 pohjoispuolelle on hahmoteltu sijoitettavaksi teollisuus- ja työpaikka-alueita. Skenaarioiden välillä lentoaseman eteläpuolisen teollisuudelle varatun alueen koko ja muoto hieman vaihtelee ja alueelle merkityn yhteystarvemerkinnän sijainti vaihtelee.

Finavia kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa.

Yleisesti ottaen Finavia katsoo, että teollisuustoimintojen sijoittaminen lentoaseman läheisyyteen on järkevää. Lentoaseman läheisyys saattaa kuitenkin asettaa rajoitteita sen lähialueille ja kiitotien pään läheisyyteen sijoitettaville toiminoille. Tämän vuoksi Finavia muistuttaa, että hankkeen kaikessa suunnittelussa ja toimeenpanossa on lentoaseman läheisen sijainnin vuoksi huomioitava lentoaseman toiminnan ja lentoliikenteen järjestäminen siten, että lentoliikenteelle ei aiheudu vaaraa (Ilmailulain 159 §). Ilmailuturvallisuutta vaarantavia ilmiöitä voivat olla esimerkiksi savu, pöly, kaasut, valaistus, säteily, häikäisy, höyry, heijastavat pinnat, irtoainekset, lintuja houkutteleva toiminta ja avoimet vesialueet ja lammikot.

Lisäksi Finavia katsoo, että lentoaseman läheisyyteen sijoitettavien mahdollista tulipalo- tai räjähdysvaaraa aiheuttavien laitosten osalta tulee etukäteen arvioida mahdolliset vaikutukset lentoaseman ja lentoliikenteen turvallisuudelle.

Joensuun lentoaseman lentoesterajoitusalue rajoittaa korkeiden laitteiden ja rakennusten sijoittamista alueella. Kaikkien Finavian hallinnoimien lentoasemien lentoesterajoituspinnat on julkaistu julkisessa karttapalvelussa Paikkatietoikkunassa, josta ne löytyvät valitsemalla karttatasot/liikenneverkot/Finavian lentoasemien lentoesterajoituspinnat.

Finavia pyytää, että sille osoitetut ympäristö-, kaavoitus- ja rakennuslupa-asioita koskevat lausuntopyynnot yms. lähetetään jatkossa osoitteeseen ymparisto@finavia.fi.

Vastine: *Lentoaseman toiminnan asettamat rajoitteet tullaan huomioimaan tarkemmassa alueelle kohdistuvien toimintojen suunnittelussa. Toiminta tulee olemaan luonteeltaan sellaista, ettei se aiheuta lentoliikenteelle vaaraa. Kaavamerkintöjen vaikutusten arviointia tehdään tässä sekä tarkemman tason kaavasunnittelussa.*

Muut lausunnossa esitetyt asiat huomioidaan jatkosuunnittelussa.

3 Metsähallitus

Metsähallituksen lausunto Joensuun seudun yleiskaavan 2040 rakennemalliskenaariosta

Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven kuntien alueella on päätetty laatia maankäyttö- ja rakennuslain 46 §:n mukainen kuntien yhteinen yleiskaava. Metsähallitus on tutustunut kaavan rakennemalliskenaarioihin ja antaa lausunnon valtion maa- ja vesiomaisuuden haltijana ja hoitajana. Metsähallitus harjoittaa toimialallaan liiketoimintaa ja hoitaa sille säädettyjä julkisia

hallintotehtäviä. Julkisiin hallintotehtäviin kuuluu valtion perustettujen luonnonsuojelualueiden ja suojeluun varattujen alueiden hallinta ja hoito. Lisäksi Metsähallitus on tiettyjen lajien, kuten saimaannorppan ja maakotkan valtakunnallisesta seurannasta ja suojelun edistämisestä vastaava taho.

Tulevassa yleiskaavaratkaisussa luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeinen näkökulma on suunnittelualueen Natura 2000- ja muiden luonnonsuojeluun varattujen alueiden kytkeytyneisyyden säilyttäminen ja mahdollisuuksien mukaan myös edistäminen. Nykytilassa suojelualueet ovat varsin pieniä ja yhteyksien olemassaolo perustuu pitkälti talousmetsien hoitokäytäntöihin. Tuoreet metsänhoidon suositukset (<https://metsanhoidonsuosituksset.fi/fi/ilmastokestava-metsanhoito>) laajasti käyttöönotettuna voivat osaltaan tukea talouskäytössä olevien metsien kykyä toimia osana viherverkostoa. Rakennemalliskenaarioista ne, jotka pyrkivät tiivistämään yhdyskuntarakennetta, voisivat mahdollisesti luoda edellytykset viheryhteyksien vahvistumiselle keskusten ulkopuolella. Uusien elinkeinoalueiden sijoittuminen lähelle keskuksia on myös lähtökohtaisesti myönteistä.

Rakennemallien vaikutusten arviointia kuvaavassa taulukossa voisi olla myös alueidenkäyttölain 39 §:n mukaisten sisältövaatimusten mukaisten näkökulmien lisäksi vaikutukset ilmastonmuutoksen hillinnän sekä siihen sopeutumisen näkökulmista.

Joensuun seudun yleiskaava 2040 voi toimia suunnannäyttäjänä ilmastokestävälle ja energiaomavaraiselle yhdyskuntarakenteelle. Uusiutuvan energian tuotannon ja infrastruktuurin mahdollistaminen kaavassa on keskeistä alueen elinvoiman, huoltovarmuuden ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Metsähallituksen kiinteistökehitys pitää hyvänä, että elinkeinoalueiden tyypeissä on huomioitu myös puhtaaseen siirtymään ja energiamurrokseen liittyviä uusia teollisia toimintoja.

Muilta osin Metsähallituksella ei ole lausuttavaa yleiskaavan rakennemalliskenaarioista.

Metsähallitus pyytää, että lausuntoon lähetetään vastine sähköpostiosoitteeseen kirjaamo@metsa.fi

Vastine: *Suojeltujen alueiden kytkeytyneisyyden säilyttämisen ja edistämisen näkökulma sopii hyvin yleiskaavan sisältöön, ja sitä tullaan jatkosuunnittelussa tutkimaan.*

Yhdyskuntarakenteen tiivistämisellä pyritään juuri keskusten ulkopuolisten viheryhteyksien kehittämiseen, unohtamatta keskusten sisäisiä yhteyksiä. Uusiutuvan energian tuotannon ja puhtaaseen siirtymään liittyvän elinkeinotoiminnan edellytyksiä pyritään kaavalla edesauttamaan.

Rakennemallien vaikutusten arviointia tullaan täydentämään.

4 Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys

Lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n rakennemalliskenaarioista

Joensuun kaupunki sekä Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polijärven kunnat ovat pyytäneet Joensuun seudun yleiskaava 2040:n valmisteluun liittyvistä rakennemalliskenaarioista. Rakennemallitarkastelulla pyritään osoittamaan yhdyskuntarakenteen kehityskuvaa. Lopullisessa kaavassa tultaneen

yhdistämään piirteitä useammasta rakennemallista kehityksen ohjaamiseksi haluttuihin suuntiin. Osana rakennemallitarkastelua on tyypitelty alueen elinkeinoalueita.

Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys esittää lausuntonaan seuraavaa:

Ympäristöterveyden näkökulma perustuu terveydensuojelulakiin. On ilahduttavaa huomata, että rakennemallien vaikutuksia on arvioitu myös siltä kannalta, miten ne vaikuttavat elinympäristön terveellisyyteen ja turvallisuuteen. Tätä näkökulmaa tulee pitää jatkossakin esillä, kun esim. eri elinkeinoalueiden sijoittumista suhteessa toisiinsa ja mm. asumiseen suunnitellaan. Tällöin keskiössä ovat mm. melu-, pöly-, liikenne-, tärinä- ja pohjavesivaikutukset.

Sovelletut säännökset

Terveydensuojelulaki (763/1994)

Vastine: Nämä vaikutukset tullaan kaavatyössä huomioimaan.

5 Pohjois-Karjalan alueellinen vastuumuseo

JOENSUU, lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n rakennemalliskenaarioista

Joensuun kaupungin kaavoitus pyytää yhdessä Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven kuntien kanssa Pohjois-Karjalan alueellisen vastuumuseon lausuntoa Joensuun seudun yleiskaava 2040:n rakennemalliskenaarioista. Rakennemalli tarkastelee yhdyskuntarakenteen kehityskuvaa yleispiirteisellä ja strategisella tasolla ja sen tehtävänä on osoittaa kehityksen suuret suuntaviivat tarkemman kaavasunnittelun tueksi. Rakennemalliskenaariossa yhdyskuntarakenteen kehitykselle esitetään neljä eri skenaariota, jotka ovat tasapainoinen yhdyskuntarakenne, tehokas täydennysrakentaminen, kehittyvä joukkoliikenne sekä laajenevat alakeskukset. Lopullinen rakennemalliratkaisu tulee olemaan yhdistelmä tai synteesi eri skenaarioista.

Pohjois-Karjalan alueellinen vastuumuseo on tutustunut rakennemalliskenaarioihin ja toteaa, että niiden vaikutuksia arvioidessa on huomioitava koko kulttuuriympäristökenttä. Tällä hetkellä vaikutuksia arvioidaan niin rakennetun kulttuuriympäristön kohteille kuin kulttuurimaisemien näkökulmasta arkeologisen kulttuuriympäristön jäädessä tarkastelun ulkopuolelle.

Arkeologinen kulttuuriympäristö koostuu muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamista kiinteistä muinaisjäänöksistä sekä muista kulttuuriperintökohteista. Kiinteitä muinaisjäänöksiä tunnetaan tarkasteltavalta alueelta tällä hetkellä 553 ja muita kulttuuriperintökohteita 86. Näiden ohella alueella sijaitsee satoja arkeologisiin kohteisiin viittaavia mahdollisia muinaisjäänöksiä ja havaintokohteita, jotka on niin ikään huomioitava alueidenkäytön hankkeita suunnitellessa. Pohjois-Karjalan alueellisen vastuumuseon näkemys on, että vaikutuksia arvioidessa on otettava huomioon myös kaava-alueen arkeologinen kulttuuriperintö. Lisätietoa alueen kiinteistä muinaisjäänöksistä ja muista arkeologisen kulttuuriperinnön kohteista on luettavissa osoitteessa www.kyppi.fi

Vastine: *Vaikutuksia rakennettuun kulttuuriympäristöön tullaan tutkimaan erillisen selvityksen laatimisen myötä. Muinaisjäännöskohteet tullaan huomioimaan kaavaluonnosvaiheessa, jolloin myös niihin kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan. Tulemme hyödyntämään kaavatyössä mainitsemianne aineistoja.*

6 Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n rakennemalliskenaarioista

Joensuun seudun yleiskaava 2040-työssä on siirrytty osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta rakennemalliskenaarioihin. Lausuttavana ja erilaisina skenaarioina on esitetty neljä eri vaihtoehtoa. Skenaariot ovat tasapainoinen yhdyskuntarakenne, tehokas täydennysrakentaminen, kehittyvä joukkoliikenne sekä laajenevat alakeskukset. Rakennemallien lisäksi on esitetty elinkeinoalueiden tyypittely. Kaupunki toteaa skenaariomalleista, että lopullinen ratkaisu tulee olemaan yhdistelmä tai synteesi eri skenaarioista eikä niinkään jokin edellä mainituista skenaarioista.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto lausuu rakennemalliskenaarioista seuraavaa:

Rakennemalliskenaariot on laadittu yleisellä tasolla ja erityisesti asumisen ja elinkeinotoiminnan teemoista käsin. Rakennemalleista puuttuvat tai ei ole otettu käsittelyyn esimerkiksi luonnon- ja kulttuuriympäristön eikä virkistykseen kokonaisuuksia, jotka ovat toisaalta keskeinen ja tärkeä osa Joensuun seudun rakennetta myös asumisen ja elinkeinon sijoittumisen näkökulmasta. Lisäksi esimerkiksi liikenneteema puuttuu kartalta ehkä yhteystarpeita lukuun ottamatta. Yhteystarpeiden tarkempaa sisältöä ei ole kuitenkaan tarkemmin avattu. Maakuntaliitto esittää puuttuvien teemojen sisällyttämistä tavalla tai toisella rakennemalleihin olemassa olevien selvitysten pohjalta tai sitten perustelua, jos ne sisällytetään mukaan vasta kaavaratkaisuissa.

Maakuntaliitto näkee kannatettavana kaavoittajan esityksen siitä, että lopullinen ratkaisu on yhdistelmä tai synteesi eri skenaarioista. Erilaiset vaihtoehdot antavat hyvän pohjan miettiä ratkaisua, tutkia ratkaisujen vaikutuksia, kuulla osallisia sekä pohtia minkälaisia asioita yleiskaavalla kannattaa ja voi ohjata.

Rakennemallien lisäksi lausuntopyyntöaineistossa on mukana elinkeinoalueiden tyypittely. Tyypittely vaikuttaa perustuvan vahvasti puhtaaseen siirtymään ja energiamurrokseen mikä on toisaalta erinomainen strateginen valinta. Varjopuolena se voi maakuntaliiton mielestä antaa todellisuutta suppeamman kuvan seudun elinkeinon laajasta kehittämisestä. Kartalle on toki nostettu kolme erillistä matkailun kohdetta, mutta yleiskaava-alueelta voisi löytyä myös muita matkailun ja virkistykseen kannalta merkittäviä kehitettäviä kohteita.

Joensuun seudun yleiskaava-alue käsittää siten laajan alueen hyvin monentyyppisiä ja monenlaisia alueita tiiviisti rakennetusta kaupunkialueesta lähitaajamiin ja kuntakeskuksiin sekä myös laajoja haja-asutusalueita. Yleiskaava-alueesta Joensuu, Liperi ja Kontiolahti muodostavat maakuntakaavassa sekä käytännössä jo yhtenäisen toiminnallisen alueen kuntarajoista välittämättä. Myös Outokumpu ja Polvijärvi kuuluvat tähän kokonaisuuteen mutta vähän löyhemmin mm. pendelöinnin ja asiointiliikenteen kautta. Seudun yleiskaavatyössä olisikin tärkeää tunnistaa eri alueiden vahvuudet ja heikkoudet ja

pyrkiä löytämään kaavallisia ratkaisuja edistämään alueiden kehittymistä ja elinvoiman syntymistä koko yleiskaava-alueella.

Kaavalla tulisikin mahdollistaa erilaisia toimintoja selvityksiin perustuen, mutta huomioida myös alueelliset realiteetit. Maakuntaliiton näkökulmasta lopullista ratkaisua mietittäessä tulisi keskittyä maakuntakaavamerkintöjen suunnittelumääräystenkin ohjaamana siihen, että ratkaisuilla muun muassa:

- Luodaan Joensuun seudun elinvoimaa ja pitovoimaa ja niiden edelleen vahvistamista kaupunkiseudun kehittämisen kohdealueen merkinnän mukaisesti eli suunnitellaan yhdyskuntarakenteen kehittämisen kannalta tärkeää ylikunnallisesti aluetta, joka kuuluu läheisesti kaupunkiseudun vaikutukseen asumisen, palvelujen, elinkeinotoiminnan ja työpaikkaliikenteen kautta,
- mahdollistetaan Joensuun kaupunkikeskusta valtakunnallisesti vetovoimaisena erikoiskaupan ja hallinnon palvelukeskuksena,
- hyödynnetään laajasti nykyistä taajama- ja kylärakennetta, jotta eheytetään yhdyskuntarakennetta ja tuetaan palveluja ja niiden säilymistä,
- edistetään kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen olosuhteita sekä tietoliikenneyhteyksien kehittämistä,
- säilytetään ja kehitetään viherverkostoa ja viheryhteyksiä, virkistys ja vapaa-ajanverkostoja sekä niiden jatkuvuutta,
- turvataan laajat ja yhtenäiset peltoalueet muulta rakentamiselta,
- luodaan elinvoimaa ja pitovoimaa,
- mahdollistetaan taajamien ja kylien läheisyydessä kunnissa yleisesti käytettyä rantarakentamisen mitoitusta tiiviimpi mitoitus sekä
- turvataan Kuutoskäytävän ja Ysikäytävän kehittämisedellytykset, mukaan lukien logistiikan ja matkailun palvelut, elinkeinoelämän toimintaedellytykset sekä vähähiilinen liikenne.

Maakuntaliitto toteaa lausunnossaan myös, että mikäli luonnoksena lausunnoilla ollut alueidenkäyttölaki hyväksyttäisiin esitetyn mukaisena, poistuisi kuntien yhteisen yleiskaavan alueella jatkossa maakuntakaavan ohjausvaikutus. Tällöin olisi entistä tärkeämpää miettiä, mitä kaikkea seudun yleiskaavalla halutaan ohjata ja millä tarkkuustasolla luonnosvaihetta valmisteltaessa. Nykyisellään maakuntakaava on ollut monilla alueilla ainoa voimassa oleva kaava ja mikäli seudun yleiskaava korvaisi jatkossa maakuntakaavan, maakuntaliitto toivoo huomioitavan tämän myös esimerkiksi haja-asutusalueen merkintöjä kaavoitettaessa.

Kaiken kaikkiaan rakennemalliskenaarioissa tehdyillä valinnoilla on keskeinen merkitys lopullisen kaavaratkaisun taloudellisuuteen, ekologisuuteen ja sosiaaliseen kestävyys- ja hyväksyttävyyteen. Siksi lopullinen ratkaisu on hyvä olla synteesi, jossa eri näkökulmia huomioidaan, mutta toisaalta myös valintoja on pyritty tekemään. Yhtä tärkeää on, että kaavatyössä ja jatkossa kaavan toteuttamisessa seudun kunnat tekevät yhteistyötä ja pystyvät yhdessä vahvistamaan koko seutukunnan elinvoimaa.

Maakuntaliitto on ollut mukana seudun yleiskaavan valmistelussa, ja maakuntakaavan ja seudun yleiskaavan välinen vuoropuhelu on ollut erinomaista. Maakuntaliitto on mielellään mukana myös jatko-työssä ja selvityksissä, kun seudun kaavaratkaisuja aletaan hahmottelemaan.

Vastine: Kaavan rakennemallivaihe on pyritty pitämään mahdollisimman yksinkertaisena. Siihen on pyritty sisällyttämään vain keskeiset uudet asuin- ja elinkeinoalueet sekä vastaavat keskeiset täydennysrakennusalueet. Muut asiat ratkotaan kaavaluonnosvaiheessa. Esimerkiksi viheralueiden osalta kaavaluonnokseen tulee pohjaksi Joensuun oikeusvaikutukseton viherkaava. Kulttuuriympäristön asioita taas selvitetään laadinnassa olevassa rakennetun kulttuuriympäristön selvityksessä. Rakennemallineistoa olemme kuitenkin täydentäneet liikenteen yhteystarpeiden osalta.

Mahdollisia muita matkailun tai virkistykseen kannalta merkittäviä kohteita tulemme vielä myöhemmissä vaiheissa tarkastelemaan. Näiden osalta rakennemallin sisältö on haluttu pitää suppeana, eikä siinä osoiteta sellaisia alueita, jotka eivät vaadi merkittävää maankäyttöä. Matkailualueiden osoittaminen muodostaa jo nykyisellään tähän poikkeuksen. Se että rakennemallissa ei ole kyseisiä merkintöjä ei estä näiden toimintaa tai toiminnan kehittämistä. Virkistysreitit tullaan huomioimaan kaavaluonnoksessa tarkempina merkintöinä.

Kaavatyössä pyritään tunnistamaan kaavan eri alueiden vahvuuksia ja heikkouksia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita rakennemallisynteesissä esiintyvää merkintää, vaan siinä osoitetaan vain isoimmat uudet maankäytön tarpeet. Rakennemallin on tarkoituksenmukaisinta olla tarkinta Joensuun kantakaupungin alueella, jossa esiintyy merkittävin potentiaali maankäytön kehittymiselle ja tarve sen ohjaamisen yhteensovittamiselle.

Kaavaluonnosvaiheessa tulemme huomioimaan maakuntakaavassa alueelle kohdistuvat merkinnät ja määräykset sekä mahdolliset seudun yleiskaavan oikeusvaikutusta koskevat muutokset.

7 Pohjois-Savon ELY-keskus

Lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040 rakennemalliskenaarioista

Joensuun kaupunki yhdessä Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven kuntien kanssa on pyytänyt Pohjois-Savon ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueelta lausuntoa Joensuun seudun yleiskaava 2040 rakennemalliskenaarioista. Seudun yleiskaavan tavoitteet on hyväksytty loppukuvästä 2025 ja tavoitteiden pohjalta on työstetty rakennemalliskenaarioiden luonnokset:

- Tasapainoinen yhdyskuntarakenne
- Tehokas täydennysrakentaminen
- Kehittyvä joukkoliikenne
- Laajenevat alakeskukset

Pohjois-Savon ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue keskittyy lausunnossaan pääosin liikenteen ja osin yhdyskuntarakenteen näkökulmiin.

Yleisiä ja skenaarioita yhdistäviä huomioita

ELY-keskus pitää hyvänä, että on luotu näin monta, toisistaan melko selvästi erottuvaa ja likimain toteuttamiskelpoista skenaariota. Skenaarioiden merkittävimmät muutokset painottuvat hyvin vahvasti keskeisimmälle kaupunkialueelle, tässä tapauksessa Reijolan, Multimäen, Lehmon ja Ylämyllyn väliselle alueelle. Kohtalaisia muutoksia skenaarioissa esitetään myös Liperin keskustaajaman alueelle sekä pieniä muutoksia Kontiolahden keskustaajamaan sekä Hammaslahteen. Muihin kuin mainittuihin

taajamiin/aluekeskuksiin ei käytännössä osoiteta muutoksia. Esimerkiksi Outokummun ja Polvijärven aluekeskusten osalta rakennemalliskenaariot eivät siten tarjoa suoria eroavaisuuksia tai vaikutuksia.

Skenaarioiden esitystapa on paikkatietopohjainen, mikä on visuaalisesti hyvä. Skenaariot kaipaisivat kuitenkin myös sanallisen kuvauksen, sekä mielellään numeerista (suuntaa antavaa) tietoa esitettyjen uusien alueiden pinta-aloista, kerrosalaneliömetreistä, väestön tai työpaikkojen lukumääristä. Elinkeinojen täydennysrakennusalueet erottuvat kartalta heikosti.

Esitetyt skenaariot ovat suhteellisen hyvin Itä-Suomen liikennestrategian (2023) vision, päämäärien ja tavoitteiden mukaisia. Tehokkaan täydennysrakentamisen ja kehittyvän joukkoliikenteen skenaariot tukevat parhaiten kestävien kulkutapojen ja matkaketjujen edistämistä kaupunkiseudulla sekä kansallisten ilmastotavoitteiden toteutumista. Tasapainoisen yhdyskuntarakenteen ja laajenevien alakeskusten skenaariot tukevat parhaiten liikkujaryhmien yhdenvertaisuutta sekä elinkeinoelämän kuljetusten täsmällisyyttä.

Yleiskaavan tavoitteena ei ole kasvattaa kaava-alueen asukasmäärää, vaan pitää se nykyisellä tasolla. Tavoite johtaa skenaariosta riippuen väkisin väestömäärän vähenemiseen useilla alueilla ja väestön entistä voimakkaampaan keskittymiseen kehitettäviksi valittaville alueille. Olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäytössä tulee näin olemaan suuriakin eroja skenaarioiden välillä. Kehittyvän joukkoliikenteen ja tehokkaan täydennysrakentamisen skenaariot aiheuttavat syrjäisimpien aluekeskusten voimakkaimman eriytymisen keskeisestä kaupunkiseudusta, millä voi olla vaikutuksia myös joukkoliikenteen edellytyksiin syrjäisimpien aluekeskusten ja kantakaupungin välillä.

Skenaarioissa esitetään Joensuun lentoaseman eteläpuolisen alueen kehittämistä uudeksi elinkeinoalueeksi, mitä ELY-keskus pitää perusteltuna. Alue tulisi pyrkiä kytkemään liikenteellisesti entistä paremmin Välinkankaan ja Raatekankaan alueisiin, mikä mahdollistaisi alueiden ja koko yhdyskuntarakenteen tiiviimmän kytkeytymisen, sekä erityisesti viisaan liikkumisen edellytysten paranemisen alueiden välillä. Yhteystarve-merkinnän lisäämistä kyseisten alueiden välille on syytä pohtia vielä jokaisen skenaarion osalta. Raatekankaan, lentoaseman ja Välinkankaan yhdistävä itä-länsisuuntainen väylä tarjoaisi myös vaihtoehdoisen yhteyden valtatielle 9.

Skenaarioiden välillä on eroja Pilkon ja sen pohjoispuolisen alueen hyödyntämisestä joko uudeksi asuinalueeksi tai uudeksi elinkeinoalueeksi. Valintaa on myös syytä pohtia siltä kannalta, kumpi vaihtoehto tarjoaa nykyistä paremmat edellytykset mahdollistaa toimiva joukkoliikenne Raatekankaan ja Pilkon välillä.

Yhdyskuntarakenteen kasvusuunnissa on kiinnitettävä huomiota pääteihin tukeutuvien yksityisautoriippuvaisten alueiden synnyn ehkäisemiseen. Lisäksi tulee huomioida pääteiden ja rautateiden muodostamat este- ja meluvaikutukset.

Keskeisellä kaupunkialueella tunnistettava runsas pyöräilyn suosio ja sen vaikutukset. Sähköisen liikumisen suosion yleistymisen ja sen potentiaali on myös hyvä huomioida.

Vaikutusten arviointi

Vaikutusten arviointi on rakennemallivaiheessa toteutettu taulukkomuodossa kuvaamalla vaikutuksia +/- symbolein. Vaikutusten arviointi mukaillee alueidenkäyttölain 39 §:n kohtia, mikä vaikuttaa, ainakin periaatteessa, perustellulta. Tasapainoinen yhdyskuntarakenne on otettu vertailuvaihtoehdoksi (ns. nollavaihtoehto), johon muita skenaarioiden vaikutuksia ja vaikutusten merkittävyyttä verrataan.

Vaikutusten arviointitaulukko yksistään jää tosin pinnalliseksi ja osin myös tulkinnanvaraiseksi. Eri skenaarioiden välillä on joidenkin vaikutusten osalta suuret erot keskenään, mitkä eivät tule riittävän yksiselitteisesti ilmi vaikutusten arviointitaulukossa. Kunkin skenaarion keskeisimmistä vaikutuksista on tarpeen laatia sanallinen kuvaus. Yleiskaavatyön päätavoitteisiin peilaten, vaikutusten arviointia olisi perusteltua tarkentaa, vähintään yhden tai useamman teeman osalta. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan skenaariot on luotu yhdyskuntarakenne- ja elinkeinoteemat edellä. Päätavoitteita tarkentavissa alatavoitteissa on tunnistettu hyviä ja käyttökelpoisia mittareita, joilla voisi myös arvioida tai mitata, mitä kukin skenaario mahdollistaa. Tiettyjen teemojen, kuten liikenteen, vaikutusten eroista kaipaisi myös analyyseja, kuten esimerkiksi skenaarioiden vaikutuksista matkasuoritteisiin tai kulkutapaosuuksiin seudun liikennemallia hyödyntäen (vrt. Kuopion kaupunkiseutusuunnitelman skenaarioiden vaikutusten arviointi).

ELY-keskus kannustaa panostamaan tässä vaiheessa vaikutusten arviointiin enemmän, mitä laki velvoittaa, kun kyseessä on laajan alueen ja laajassa yhteistyössä valmistettava kaava. Vaikutusten riittävään ja faktapohjaiseen arviointiin on syytä panostaa huolella jo rakennemalliskenaariovaiheessa, koska valittu skenaario (tai niiden synteesi) luovat viitekehysten jatkossa muodostuvalle ja tarkentuvalle kaavaratkaisulle. Myös päätöksenteko valittavasta/valittavista skenaario(i)sta helpottuu ja on läpinäkyvämpää, mitä kattavammin vaikutusten arviointi on tehty tässä vaiheessa.

Vaikutusten arvioinnin pinnallisuuden ja skenaarioiden esitystavan vuoksi syvällisemmät huomioiden tekeminen eri skenaarioista on ollut haasteellista.

Tasapainoinen yhdyskuntarakenne (ns. perusura)

Tasapainoisen yhdyskuntarakenteen skenaario muodostaa niin sanotun perusuran skenaarion. Siinä on osoitettu nykyisellään nähtävissä olevat maankäytön kohteet, jotka todennäköisesti toteutuvat seudun yleiskaavan voimassa olon aikana. Skenaario vastaa pitkälti Joensuun seudun yleiskaavan 2020 mukaista ratkaisua.

Tehokas täydennysrakentaminen

Skenaario antaa edellytykset pidempimatkaisen liikkumistarpeen vähentämiseen tiivistettävällä alueella ja mahdollistaa joukkoliikenteen tehokkaan hyödyntämisen keskeisellä kaupunkialueella ja jos-sain määrin alakeskusten välillä. Skenaario antaa myös entistä paremmat edellytykset kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuksien kasvuun keskeisimmällä kaupunkialueella.

Skenaarioissa uusille elinkeinoalueille osoitetaan vähiten tilaa ja uudet alueet sijoittuvat hyvin lähelle nykyisiä ja uusia asuinalueita, millä voi olla vaikutuksia elinkeinotoiminnan laatuun ja monipuolisuuteen sekä toisaalta asuinalueiden houkuttelevuuteen.

Jatkotyössä on hyvä huomioida, ettei tässäkään skenaariossa tulisi ”unohtaa” syrjäisempiä aluekeskuksia ja niiden tarpeita. Syrjäisimmissä aluekeskuksissa, jotka on osoitettu ”Ei muutosta” -symbolilla, voi silti olla tiivistämisen tarvetta, kun asukasmäärä ja palvelut vähenevät. Asia on syytä tuoda esiin varsinaisissa kaavakartoissa tai kaavaselostuksessa.

Kehittyvä joukkoliikenne

Skenaario mahdollistaa ”sormikaupunkiseutumallin” laajenemisen, kun se mahdollistaa joukkoliikennekaupunkiseudun laajenemisen pääsuunnissa etelän, pohjoisen ja lännen suuntaan, mikä hyödyttää etenkin näissä suunnissa sijaitsevia aluekeskuksia ja näiden välisiä alueita sekä välillisesti näissä suunnissa kauempanakin sijaitsevia aluekeskuksia. Skenaario parantaa joukkoliikenteen edellytyksiä pääsuunnissa erityisesti, jos näissä pystytään vaikuttamaan joukkoliikenteen houkuttelevuuteen suhteessa yksityisautoiluun matka-ajan, etusijamenettelyjen ja vuorotarjonnan avulla. Skenaariossa tulee kiinnittää huomiota ”pääsuuntia” risteävän, alakeskusten välisen joukkoliikenteen edellytysten turvaamiseen.

Skenaariossa korostuvat erityisesti melu-, pöly- ja värinävaikutusten huomioiminen, kun asumisen täydennysrakentaminen painottuu keskeisten liikenneväylien läheisyyteen. Osa näistä voimakkaimmin täydennysrakennettavista asuinalueista tai uusista asuinalueista sijoittuu pääteiden ja niiden rinnakaisten teiden ja/tai rautatien väliin.

Laajenevat alakeskukset

Skenaariossa uudet alueet laajenevat paikoin pääteiden ylitse, mitä ELY-keskus ei pidä tavoiteltavana. Päätiät muodostavat yleensä suuremman estevaikutuksen mm. tiukemman liittymäpolitiikan vuoksi, mikä vaikeuttaa päätien ylittävän, lyhytmatkaisen liikenteen edellytyksiä, mikä taas voi aiheuttaa haittaa myös päätien (pitkänmatkaiselle) liikenteelle. Erityisesti tulisi pidättäytyä laajentamasta pääteiden ylitse sellaisia uusia asuin- ja elinkeinoalueita, joiden työvoima tai palvelut tukeutuvat vastakkaiselle puolelle päätietä.

Edellyttää runsaammin uusia yhteystarpeita uusien ja nykyisten alueiden välille, mitkä palvelevat pääasiassa paikallista liikennettä. Tämä on huomioitava taloudellisissa vaikutuksissa. Kaikkien esitettyjen yhteystarpeiden tarve ei avaudu: skenaarioiden strategisuuden perusteella nykyisten väylien parantamistarpeita tai pelkkiä jalankulku- ja pyöräilyväylien yhteystarpeita ei ole perusteltua esittää tässä vaiheessa.

Elinkeinoalueiden tyypittely

Elinkeinoalueiden tyypissä on painotettu puhtaaseen siirtymään ja energiamurrokseen liittyviä toimintoja. Tyypittelyssä on myös ”perinteisempiä” tyyppisiä, kuten matkailu ja työpaikka-alueet. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan myös merkittävimmät kaupalliset keskittymät olisi syytä kuvata omana elinkeinoalueena, koska niiden merkitys työllisyyden, liikenteen ja yhdyskuntarakenteen tiiveyden osalta on suuri. Lisäksi vähittäiskaupan tarpeiden tutkiminen on nostettu esiin elinvoimat, teollisuus ja työpaikat teeman tavoitteessa 3.

Vastine: Rakennemallissa on osoitettu keskeiset uudet asuin- ja elinkeinoalueet sekä vastaavat täydennysrakentamisen alueet. Näitä ei ole tähän mennessä useaan alakeskukseen löytynyt tai esitetty. Rakennemalli on myös tarkoituksenmukaista laatia tarkimmaksi Joensuun ydinkaupunkiseudun ympärille, jossa suurin osa rakentamisesta tapahtuu. Se että merkintöjä ei rakennemallissa ole ei tarkoita sitä, etteikö alueille voisi kaavaluonnokseen tulla maankäytön kohteita.

Rakennemallisynteesin vaiheessa on parannettu vaikutusten arviointia erillisen liikennemallitarkastelun kautta. Analyysin tuotoksia hyödynnetään myös myöhemmässä kaavasunnittelun vaiheessa.

Kommentit eri rakennemalliskenaarioista ovat hyviä, ja niitä tullaan huomioimaan jatkosuunnittelussa.

Suunnittelualue pitää sisällään hyvin erilaisia alueita; niin kehittyviä kuin taantuvia. Tämä on ollut kehitys jo viime vuosikymmenten aikana. Vaikka kaavalla haluttaisiin tähän puuttua, niin mahdollisuudet siihen ovat rajalliset. Kaava toimii mahdollistajana. Edellisessä seudun yleiskaavassa on osoitettu paljon esim. uusia asumisen aluevarauksia eri taajamiin, mutta ne ovat jääneet suurilta osin toteutumatta. Rakentaminen painottuu pitkälti Joensuun ydinkaupunkiseudun läheisyyteen.

Joensuun lentoaseman eteläpuoleisen alueen kehittämiseen liittyy paljon liikenteellisiä kysymyksiä. Raate- ja Käpykankaan alueiden nykyisten työpaikka-alueiden joukkoliikennettä olisi varmasti tarpeen em. alueen kehittämisen yhteydessä tutkia. Yhteystarvemerkintöjä on tarkennettu, mutta suunnittelukysymyksiä jää myös kaavaluonnoksen vaiheessa ratkottavaksi.

Kaavaratkaisuilla edistetään lähtökohtaisesti joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn edellytyksiä. Näitä tutkitaan esim. kestävän liikkumisen edellytysten selvittämisen myötä. Liikenteen sähköistymisen vaikutukset on tunnistettu kaavan tavoitteissa.

Mittarit on lähtökohtaisesti laadittu kaavan toteutumisen seurantaan varten. Olemme laatineet liikennemallitarkasteluja, joilla voidaan arvioida eri skenaarioiden liikenteellisiä vaikutuksia.

Alakeskusten välisen joukkoliikenteen kehittämisen edellytysten nosto on hyvä. Pääväylien varteen rakennettaessa tullaan huomioimaan liikenteestä syntyvät haitalliset vaikutukset esim. asumiselle. Vaikutuksia pystytään myös vähentämään liikennesuorituksilla, esim. nopeusratkaisuilla, kunnossapidolla ja sähkökäyttöisillä ajoneuvoilla.

Laajenevien alakeskusten skenaarion ongelmallisuudesta esitetyt huomiot ovat hyviä, ja ne on huomioitu.

Merkittävät kaupalliset keskittymät huomioidaan kaavaluonnoksessa, joiden osoittamista tukee tehtävä erillinen kaupallinen selvitys.

8 VR-Yhtymä Oyj

VR-Yhtymän kommentit Joensuun seudun yleiskaavan 2040 rakennemalliskenaarioihin

VR-Yhtymä Oyj (jäljempänä ”VR”) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisessa asiassa ja toteaa kannanottona seuraavaa:

VR ehdottaa Joensuun seudun yleiskaavan 2040 liikennejärjestelmäteeman yhdeksi tavoitemittariksi liikkumisvyöhykkeiden kehittymisen suhteessa joukkoliikenneasemiin, mukaan lukien rautatieasemiin. Toimiva mittari voisi esimerkiksi olla aseman saavutettavuus tietyillä kymmenminuuttisilla aikaikkunoilla. Tarkastelu voisi käsittää sekä asukas- että työpaikkamäärät.

Alueen houkuttelevan, kestävä ja sujuvan joukkoliikenteen kannalta skenaariot ”Tehokas täydennysrakentaminen” ja ”Kehittyvä joukkoliikenne” vaikuttavat vaikutusarvioinnin valossa parhaimmilla rakennemalliskenaarioilta.

VR toteaa, että kehittyvä joukkoliikenne -skenaariossa vaikuttaisi olevan tarpeellista huolehtia maankäytön kehittyvien painopistealueiden sisäisten yhteyksien parantamisesta, jotta toivotut tulokset ja tavoitteet saavutetaan. Parantamistoteutus on mahdollista tapahtua osin vaiheittain. Kehittyvässä joukkoliikenne -skenaariossa on muun muassa uudet elinkeinoalueet huomioitu hyvin sekä merkitty seudun yhteystarvekehittämisten piiriin.

VR kannattaa yleiskaavan kestävien liikkumispalveluiden ja saavutettavuuden näkökulmasta kehittyvän joukkoliikenteen rakennemalliskenaariota. Tämä tukee myös alueen arjen pääliikkumisvyöhykkeiden järjestämistä mahdollisimman esteettöminä matkaketjuyhteyksinä.

Vastine: Ehdotettua tavoitemittaria voidaan käyttää kaavan toteutumisen seurannassa sekä kaavan sisältöjä suunniteltaessa.

Kommentit rakennemalliskenaarioista on huomioitu. Sisäisten yhteyksien parantaminen on keskeinen osa toimivan seudullisen joukkoliikenteen kehittämistä. Toimivien matkaketjuyhteyksien kehittämistä tullaan edistämään.

9 Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Karjalan piiri ry, Joensuun seudun luonnonystävät ry, Kontiolahden luonnonystävät ry, Outokummun luonnonystävät ry ja Enon luonnonystävät ry

Lausunto Joensuun seudun yleiskaavaan rakennemalliin ja elinkeinoalueisiin

Kiitämme mahdollisuudesta lausua yleiskaavan rakennemalliin ja elinkeinoalueisiin. Esitämme tässä lausunnossa luontojärjestöjen yhteisiä huomioita yleiskaavan rakennemalleista ja elinkeinoalueiden tyypittelystä.

Keskeiset huomiot:

- Toistamme näkemyksemme, että osana kaavatyötä on syytä tehdä riittävät ja maankäyttö- ja rakennuslain vaatimat selvitykset. MRL:n selvitysvelvollisuudet yhteiselle yleiskaavalle ovat samat kuin muullekin yleiskaavoitukselle. Erityisesti, koska kyseessä on oikeusvaikutteinen yleiskaava, ei tarkempia luontoselvityksiä ole syytä jättää tehtäväksi vasta asemakaavavaiheessa.

- Yleisellä tasolla kannatamme linjaa, että uudisrakentaminen keskitetään nykyisen yhdyskuntarakenteen ja toimivien joukkoliikenneyhteyksien varrelle.
- Aikaisemman vuoteen 2020 tähänneen seudullisen yleiskaavan toteutumisen arvioinnissa todetaan seuraavasti: “Uusia laajoja asumisen reservialueita ei tarvitse niin paljon. Uusien asumisen aluevarausten määrä on ollut paljon toteutunutta rakentamista suurempi.” Tähänkin perustuen näemme, ettei seudullisessa yleiskaavassa ole tarvetta suurimittaisesti osoittaa uutta asuinrakentamista, vaan tavoitteena tulee olla lähiluonnon turvaava maltillinen tiivistysrakentaminen sekä jo suunnitelluille alueille rakentamisen ohjaaminen.
- **Luontojärjestöt eivät pidä kannatettava ranta-alueiden rakentamista, vaan esittävät huomionaan että ranta-alueet tulee rauhoittaa rakentamiselta ja osoittaa enemmänkin lisää rantoihin rajautuvia virkistysalueita.**
- Luontojärjestöjen mielestä yleiskaavan tulee perustua yksityisautoilun vähentämisen mahdollistavaan yhdyskuntarakenteeseen. Parhaiten tämä saavutetaan ohjaamalla uusi rakentaminen joukkoliikennekäytävien ääreen, panostamalla taajamien välisiin ja sisäisiin laadukkaisiin pyöräväyliin sekä kehittämällä joukkoliikennettä.

Yleisiä huomioita rakennemalleista ja elinkeinoalueiden tyypittelystä

Luontojärjestöjen mielestä luonnon kantokyvyn, monimuotoisuuden turvaamisen sekä ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen tulisi olla keskeinen yleiskaavatyötä ohjaava periaate. Yleiskaavassa on tärkeää löytää tasapainoinen ratkaisu, joka mahdollistaa joukkoliikenteeseen sekä kävelyyn ja pyöräilyyn pohjautuvan arjen, kuitenkin varmistaen riittävät viheralueet, viherkäytävät ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen. Asukkaille ja luonnolle tärkeitä viheralueita ja metsiä ei tule uhrata yksisilmäisen tiivistämisen vuoksi, vaan aluesuunnittelussa on kiinnitettävä huomiota yhteensovittamiseen ja aitojen win-win-ratkaisujen etsimiseen.

Kehotamme myös rakennemallissa huomioimaan ennallistamisasetuksen tavoitteita luonto- ja lintudirektiivin kannalta. Suomen on määrä esittää ennallistamissuunnitelma kansallisine tavoitteineen syksyyn 2026 mennessä. Yleisesti asetuksen painopisteitä on Natura-verkostossa, sekä laajemmin luontodirektiivin luontotyypeissä ja lintudirektiivissä. Suomen ympäristökeskus arvioi boreaalisen alueen luontotyypeistä 84% olevan epäsuotuisalla suojelutasolla. Nyt suuria ennallistamistarpeita on esimerkiksi vaihettumis- ja rantasoiilla, sekä erityisesti perinnebiotoopeilla, joilla valtavat pinta-alat ovat kasvamassa umpeen. Suotuisan pinta-alan tavoitteita täyttyy joillain muilla luontotyypeillä, mutta niistä monilla on merkittävästi laadullisia puutteita.

Vaikka Joensuun seudullinen yleiskaavan rakennemalli painottaa rakennettua ympäristöä, taajamissa ja niiden lähialueilla on laajalti luontodirektiivin luontotyyppisiä, joilla esiintyy direktiivilajeja, kansainvälisiä vastuulajeja ja uhanalaisia lajeja. Joensuun kaupunkia ympäröi useita laadukkaita suoalueita; Raatesuo ja Onkilammen suoalue Kontiolahden puolella, sekä Paritsansuo Joensuun kunnassa. Kaikilla näistä kolmesta suosta esiintyy ojituksista huolimatta vähintään yksi erityisesti suojeltava laji, ja muuta merkittävää, eheää luonnontilaisuutta tarvitsevaa suolajistoa. Vaihettumis- ja rantasoihin kuuluvia luontotyyppisiä kaupungissa ovat esimerkiksi erilaiset luhdet ja rantasuot.

Historiallinen maankäyttö näkyy erityisesti Joensuun kaupunginosissa, joissa luontotyyppejä on kuivattu. Paljon luontotyyppejä on myös säästynyt, ja esimerkiksi monet lehdot ovat palautuneet entisille viljelysmaille. **Valtaosa Joensuun kunnan alueen lehdoista esiintyy juurikin kaupunkialueella - tällä on kaava- ja kaupunkisuunnittelussa suurta merkitystä lehtomaiden ollessa rajallinen resurssi, ja vanhojen lehtimetsien lähes puuttuessa koko maakunnasta.** Paikoin nämä vaihettuvat perinnebiotooppeihin, joita voidaan pelastaa hoitotoimenpiteillä. Edellinen yleiskaava ja sen pohjalta laaditut kaavat osoittivat useita arvokkaita kohteita rakennettavaksi. Osa asuinalueiden merkinnöistä ei ole toteutunut. Näitä merkintöjä on tarpeellista muuttaa ohjaamalla rakentamista merkittävistä kohteista luontoarvoiltaan tavanomaisille alueille skenaarion painotuksista huolimatta.

Elinkeinoalueista toteamme yleisesti, ettei teollisuuden kehittämisen pitä vaarantaa asumisen mahdollisuuksia tai asukkaiden tulevaisuudennäkymiä Iiksenvaaralla, Marjalassa tai Papinkankaalla. Joensuussa on hyviä tavoitteita kulttuuriympäristöjen huomioimisessa matkailun kannalta, mutta kaupungin historia ei näy viher- ja puistoalueilla niin selvästi kuin voisi. Maaseudun, sotien ja teollisuuden historia jää usein taka-alalle, vaikka yksittäisiä muistomerkkejä on siellä täällä. Yli 9000 vuoden esihistoriallisesta menneisyydestä muistuttavia kohteita tai merkintöjä on kuitenkin hyvin vähän.

Kun Suomen kaupungit ovat pitkälti metsiin rakennettuja ja pitkään maaseutumaisia alueita, meillä on myös Joensuun kaupunkialueella useita kulttuuriympäristöjä ja kulttuurivaikuttaisia perinnebiotooppeja. Olisi tärkeää hoitaa kohteita enemmän. Itä-Suomessa on myös ollut tiettyjen perinnebiotooppien keskittymiä, kuten hakamaita, ja nyt moni haluaa nähdä elävämpää maaseutua laiduntavine eläimien. Yleisemmin lehtimetsiin liittyy Suomessakin valoisampia ja elävämpiä mielikuvia kuin pohjoisiin havumetsiin, joskaan paikallisesti lehtimetsiä ei ole aina arvostettu niiden luonto- ja kulttuuriarvoista huolimatta. Joensuun ollessa Euroopan metsäpääkaupunki, tulisi kaupunkimetsien ekologisen laadun korostamisen ja parantamisen näkyä viherverkostossa.

Rakennemallin skenaariot ovat luonteeltaan kärjistyksiä, mutta tarjoavat mahdollisuuden huomioida mahdollisia tulevaisuuksia. Kaikissa valituissa skenaarioissa pohjana on kuitenkin talouden ja alueen jatkuva kasvaminen sekä muuttoliikkeen jatkuminen pois pitäjiltä. Olisimme toivoneet, että kaavatyössä uskalletaan myös ajatella utooppisemmin ja luoda erilaisia skenaarioita, jotka voisivat perustua esimerkiksi elämän kohtuullistamiseen.

Yleiskaavan rakennemalliskenaariot perustuvat voimakkuudeltaan eri tavoin rantojen lisärakentamiseen. Luontojärjestöt eivät pidä kannatettava ranta-alueiden rakentamista, vaan esittävät huomionaan että ranta-alueet tulee rauhoittaa rakentamiselta ja osoittaa enemmänkin lisää rantoihin rajautuvia virkistysalueita.

Elinkeinoalueiden tyypittelystä

Luontojärjestöt pitävät erikoisena tapaa, jolla elinkeinoalueita on suunniteltu kaava-alueelle. Useat rakennemalleissa esitetyt elinkeinoalueet on kuntien asemakaavoissa varattu muuhun käyttöön. Erityisesti näitä varauksia on Kontiolahden kunnan alueella ja niitä käydään läpi alempana.

Luontojärjestöt pitävät kannatettavana uusiutuvan energian, seudullisen yleiskaavan tapauksessa erityisesti aurinkoenergian, ohjaamista yhteensovittavan yleiskaavan avulla. Teollisen mittakaavan aurinkoenergiainvestointien tulisi ohjautua luontovaikutusten minimoimiseksi jo rakennetulle alueelle. Erityisesti tulee välttää teollisen aurinkoenergian tuotannon sijoittumista metsäisille alueille. Kuten teollisen mittakaavan aurinkoenergian kohdalla, niin luontojärjestöt korostavat myös tuulivoima-alueiden sijoittelussa luontohaittojen minimointia ja yhteisvaikutusten huomioimista.

Taajamakohtaisia huomioita

Joensuun kantakaupunki

Kaikissa rakennemalleissa on rakentamiselle varattu Joensuun alueella ns. Pilkon pellot sekä Kotilahden alue. Luontojärjestöt eivät pidä järkevänä näille alueille rakentamista niiden luontoarvojen takia. Pilkonpeltojen alueen (erityisesti pensaikot) on linnustoltaan arvokas ja alueella on tavattu mm. runsaasti satakieliä (*Luscinia luscinia*), kerttus- sirkkalintulajeja sekä ruisrääkkiä (*Crex crex*). Alueella pesivät myös punavarpuunen (*Carpodacus erythrinus*, NT) ja uhanalainen pensastasku (*Saxicola rubetra*, VU). Pilkon peltojen alueella esiintyy useita harvinaisia hyönteisiä, kuten aurinkoyökkönen (*Panemeria tenebrata*, VU), hentoristikiihtäjä (*Panageus bibustulatus*, VU), sinituikokoi (*Choreutis diana*, NT) ja tuominopsasiipi (*Satyrrium pruni*, Suomessa LC ja Euroopan tasolla VU). Lisäksi alueella on tavattu muita vähälukuisia hyönteislajeja, kuten hakalasiikaskas (*Cixius nervosus*, NT) ja ketokultasiipi (*Lycaena hippothoe*, NT).

Joensuun aiemman metsänhoidon linjauksen (2009) mukaan kunnan metsäomaisuudesta lehtoa lähinnä kaupungissa, sillä kaupunkialueella on yli sata hehtaaria ja maaseudulla vain 20 hehtaaria. Luokituksissa on epätarkkuutta, mutta kunnan maaomaisuuden suuruus huomioiden, ne ovat pieniä. Lehtoja on sittemmin menetetty, sillä viime vuosikymmenenä kaupunki keskittyi tiivistymiseen ja monet kaavat osoittivat lehtoja rakennusmaaksi. Historiallisesti Joensuu on rakennettu joen ympärille, josta on raivattu reheviä lehtimetsiä viljelymaaksi. Käytännössä lehdot myös limittyvät perinnebiotooppien kanssa. Osa lehdoista on kuitenkin palautunut, ja monet nykyiset lehdot ovat korkeatasoisia ja luonnonsuojelualueen kriteerit ylittäviä.

Kaupungin eheimmät ja laadukkaimmat lehdot sijaitsevat nykyisin Noljakassa, Karhunmäellä ja Hammaslahdessa. Näistä on suojeltu yksittäisiä kohteita, sekä monet Noljakanmäen lehdoista mahdutettiin Natura-alueen rajaukseen. Karhunmäen luonnonsuojelualueen lähellä on myös laaja lehtojen kokonaisuus, johon kuuluu Kotilahden kaava-alueen lehtoja. Tämä metsä on linnustollisesti merkittävä sekä huomattavan laaja lintu- ja luontodirektiivissä korostuvien lajien keskittymä. Nämä lehdot rajautuvat äärimmäisen uhanalaiseen (CR) perinnebiotoopeihin, hakamaihin ja tuoreeseen suuruuhoniittyyntyn, joka arvioitiin vuonna 2000 paikallisesti arvokkaaksi. Myös luontotyyppien osalta Koti- ja Sulkulahden kohde on merkittävä laadultaan ja laajuudeltaan, ja kokonaisuus on korkeatasoisempi kuin monet nykyiset suojelualueet, myös Natura-alueeksi sopiva.

Aiemmin kaupunki perusti Natura-alueen Noljakkaan vastahakoisesti ja esitettyä suppeampana. Laajenevien asutuskeskusten skenaariossa on rakentamista myös Aavarannan länsipuolella, jossa on keuhkokuivattuja luhtia ja suojelun arvoista metsäluontoa. Tiukasti suojeltu viitasammakko (*Rana arvalis*)

esiintyy alueella. Täydennysrakentamismerkintä tulee poistaa myös Lähdesuon eteläpuolella olevalta Noljaikanrinteen metsältä, joka olisi pitänyt aikoinaan sisällyttää Natura-alueeseen liito-oravan (*Pteromys volans*, VU) ja muiden suojeluarvojensa vuoksi. Noljaikantien toisella puolella on myös arvokas ja yhtenäinen lehtoalue Äkkiväärän ja Lykynnurmentien välissä.

Enon alue

Kehittyvän joukkoliikenteen skenaariossa Joensuun seutua ei ole huomioitu riittävässä laajuudessa. Esimerkiksi Enon pitäjän taajamiin on jo nykyisellään hyvät joukkoliikenneyhteydet, joita on hiljattain parannettu lisäämällä vuoroja ja laskemalla lippuhintoja. Uuro–Uimaharju-tien varrella sijaitsee useita kyläalueita, joiden kehittämistä tulisi edistää kehittyvinä maaseutualueina. Näiden alueiden potentiaali joukkoliikenteen ja maaseutuasumisen näkökulmasta tulisi ottaa huomioon skenaariotyössä.

Laajenevien alakeskusten skenaariossa sekä elinkeinoalueiden tyypittelyssä teollisuusalueita on kaavoitettu Enossa Louhiojanlahden alueella rantavyöhykkeelle saakka sekä lähellä olevalle Vallisärkälle. Vallisärkän alue on nykyisin aktiivisessa virkistyskäytössä: alueella sijaitsee hiihtolatuja, ulkoilupolkuja, frisbeegolfrata sekä kuntoportaat. Teollisuusaluevaraus on nyt merkitty tämän virkistysalueen päälle, yhdelle Joensuun merkittävälle harjualueelle.

Ehdotamme, että teollisuusalue siirretään Vallisärkällä harjun alapuolelle Enon aseman kohdalle Ahvenisen tien risteyksen ympäristöön. Joensuu–Lieksa-tien varressa Novikan mäen alla on nykyisin pieni Takavaaran teollisuusalue, jota ei näy lainkaan teollisuusalueiden tyypittelyssä. Ehdotamme, että tämä päätien varressa oleva alue otetaan edelleen teollisuusaluevaraukseen.

Pidämme tärkeänä, että teollisuusaluevarauksia ei sijoiteta ranta-alueille saakka Louhiojan lahdella, Hepolammen rannalla eikä P-merkkisellä alueella Rukaveden rannalla. Teollisuusalueiden sijoittaminen aivan kiinni maaseudun asutukseen ei myöskään ole hyväksyttävää.

Liperin alue

Liperin Ylämyllyllä on merkittävästi maankäytössä huomioitavia luontoarvoja. Alue on tunnettu menneisyyden metsäpaloistaan, jotka ovat osaltaan auttaneet paahdeympäristöjen lajistoa selviytymään. Ylämyllyn hyönteislajisto on merkittävää valtakunnallisesti. Kaavoituksessa on osattu aiemminkin huomioida paahderinteet rajauksineen, mutta alueen kuivien biotooppien erityislaatuisuus ansaitsisi tulla laajemmin tiedostetuksi. Maankäytössä on huomioitava paahdealueiden laajentamisen ja ennallistamisen tarpeet, sekä myös kuivien niittyjen perustamisen mahdollisuudet rakennetussa ympäristössä hoidettuina avoimina viheralueina. Mahdollinen lisärakentaminen ei saa vaarantaa koko Suomen viimeistä muurahaissinisiiven (*Phengaris arion*, CR) esiintymää, maailmanlaajuisesti harvinaisen ahoamukääräisen (*Clepsis lindebergi*, EN) elinmahdollisuuksia, eikä sen tule hävittää muita uhanalaisia lajeja.

Liperin alueella Marjalasta länteen ulottuva rantavyöhyke on vaihtoehdossa 4 merkitty kokonaan uudaksi asuinalueeksi. Vaihtoehdossa 1 alue on myös osoitettu asuinalueeksi, mutta itse rantavyöhyke on jätetty rakentamisen ulkopuolelle. Vaihtoehdossa 2 koko aluetta ei ole mukana lainkaan. Rantavyöhykkeelle ei tule osoittaa uutta rakentamista, sillä rantojen säilyttäminen rakentamattomina on tärkeää sekä luonnon monimuotoisuuden että virkistyskäytön kannalta.

Liperin alueella Leinosen itäranta-alue on kaikissa vaihtoehdoissa esitetty uutena rakennusalueena. Lisäksi vaihtoehdossa 4 (laajeneva) Jyrinkylän Harinjärven ja muiden lähialueen lampien ympäristö on laajalti merkitty uudeksi asuinalueeksi. Kyseessä on hieno virkistysalue, jossa on aiempien kaavoitusten jäljiltä vielä rakentamatonta rantaa. Tämä tekee vaihtoehdosta 4 erityisen huolestuttavan. Myös vaihtoehdoissa 1 ja 2 alue on esitetty asuinalueena, mutta suppeammassa muodossa.

Huomattava ongelma tasapainoisen yhdyskuntarakenteen skenaariossa on Ylämyllyn vanhojen metsien osoittaminen asuinalueiksi. Liperissä on paljon metsää, mutta vanhat metsät ovat erityisen vähissä. Säätynyt vanha metsä Marjalan vieressä ja maisemallisestikin näyttävä rantametsä Honkalammen Paloniemellä, ovat nykyisellään käytännössä ainoita asutuksen lähellä olevia mahdollisuuksia kokea vanhaa metsää. Ne ovat ainakin rakennepiirteidensä perusteella korkeatasoisempia luontokohteita kuin monet paikallisten suojelualueiden metsät, ja siten ne ovat todennäköisiä uhanalaisten lajien keskittymiä. Kohteiden osto suojelu- ja virkistyskäyttöön olisi erityisen perusteltua. Nykyiset varttuneet kangasmetsät eivät kehity vanhoiksi pitkään aikaan.

Moni kunta korostaa luontoa vetovoimatekijänä. Aiemmin Liperissä on varattu suosittuja virkistysalueita ja tärkeitä luontotyyppisiä rakentamiselle. Kun kunnassa on suunnitelmia lisärakentamiselle, luontodirektiivin luontotyypeistä lehdot tulee jättää virkistysalueiksi, sillä lehtomaa on rajallista. Ennallistamistarpeista huomautamme, että Honkalammen itäpuolella Paloniemen vanhasta metsästä ulottuu yhtenäisempi, osin ennallistamista tarvitseva, luontokohteiden kokonaisuus itään Honkapurolle ja Kiima-suolle. Alueen luontoarvoja kuvaavat iäkkään kangasmetsän kaistale, paahdealueet, pienvedet ja soidensuojelun täydennysohjelmaan hyväksytty lettosuo. Kohteilla on tarpeellista vaalia alueen luontoarvoja, ennallistaa puroa ja suota, sekä kehittää aluetta rakentamattomana virkistysalueena Honkalammen asukkaiden ja uhanalaisen luonnon tarpeisiin.

Kontiolahden alue

Kaikissa rakennemalleissa Raatesuo on esitetty uutena elinkeinoalueena. Tämä on kuitenkin ristiriidassa juuri valmistuneen Lehmon osayleiskaavan kanssa, jossa Raatesuo on pääosin osoitettu MY-alueeksi eli maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jolla on erityisiä ympäristöarvoja. Suo on pääosin luonnontilainen ja siellä esiintyy monipuolinen ja arvokas perhoslajisto. Alueella tavataan muun muassa rämekylmänperhonen (*Oeneis jutta*), joka on silmälläpidettävä ja Suomen vastuulaji, sekä rahkahopeatäplä (*Boloria frigga*) ja muurainhopeatäplä (*Boloria freija*), jotka ovat silmälläpidettäviä ja alueellisesti uhanalaisia. Lisäksi suolla esiintyy harvinainen ja alueellisesti uhanalainen rämeperhömittari (*Lycia lapponaria*).

Tällä vuosikymmenellä Raatesuolla on havaittu myös erittäin harvinainen vahakeltasiipi (*Eilema cereolum*), joka on erittäin uhanalainen (EN) ja luonnonsuojeluasetuksen mukaan erityisesti suojeltava laji. Lisäksi alueelta on vanha tieto hyvin harvinaisen suovenhokkaan (*Nola karelica*) esiintymisestä; tämä laji on vaarantunut (VU) ja myös luonnonsuojeluasetuksen erityisesti suojeltava laji. Kaikki edellä mainitut lajit ovat suolajeja. Raatesuolta ei kuitenkaan ole tehty kattavaa perhosselvitystä, eikä ole varmuutta muidenkaan luontoselvitysten olemassaolosta. Selvitykset olisivat tarpeen. Joka tapauksessa

edellä esitetyn lajiston ja tuoreen yleiskaavan perusteella Raatesuota ei tule osoittaa elinkeinoaluerakentamiseen.

Rakennemalleissa 1 (tasapainoinen) ja 4 (laajeneva) Onkilammen länsipuoleinen Lehmonsuo on suureksi osaksi osoitettu uudeksi asuinalueeksi. Tämä on ristiriidassa Lehmon osayleiskaavan kanssa, jossa alue on merkitty VR-alueeksi eli retkeily- ja ulkoilualueeksi. Lisäksi alueen pohjoisosassa tehdyissä tuoreissa asemakaavatyön tutkimuksissa on todettu, että alue on käytännössä rakennuskelvotonta suopohjaa. Aluetta ei tule osoittaa asuinalueeksi rakennemallien mukaisesti.

Rakennemalleissa 1 ja 4 Lehmonsärkkä ja sen eteläpuoleinen alue on merkitty uudeksi elinkeinoalueeksi. Tämä merkintä on vahvasti ristiriitainen, sillä alueen pohjoisosa kuuluu Heramon luonnonsuojelualueeseen ja eteläpuoleinen osa on Lehmon uudessa osayleiskaavassa merkitty VU-alueeksi eli urheilu- ja virkistyspalvelujen alueeksi. Lisäksi alueella esiintyy äärimmäisen uhanalainen ja luonnonsuojeluasetuksen erityisesti suojeltava laji pikkusiniisiipi, jonka esiintymä on Suomen tärkein jäljellä oleva ja jonka turvaamiseen Kontiolahden kunta on sitoutunut. Tämän vuoksi rakennemallien mukainen elinkeinoalueen merkintä ei ole hyväksyttävissä.

Uudeksi asuinalueeksi on merkitty myös Heramon alueen eteläosa, joka työntyy luonnonsuojelualueen keskelle. Tämä on hyvin vahingollinen ratkaisu, mutta se on jo osoitettu yleiskaavassa.

Skenaariokohtaisia huomioita

Skenaario: Tasapainoinen yhdyskuntarakenne

Skenaarioista ensimmäinen, tasapainoinen yhdyskuntarakenne, kuvaa yhdyskuntarakenteen kehittymistä busines-as-usual tilanteen jatkuessa. Skenaariossa kasvu keskittyy pääasiassa Joensuun kantakaupungin ja sen viereisten taajamien alueelle. Skenaariossa kuvatun kaltainen kasvu merkitsee lähi- luonnon vähentymistä, mutta ei kuitenkaan skenaarion 2 mittakaavassa.

Yksityiskohtaisempia huomioita skenaariosta:

- Skenaariomallissa on positiivista, että Marjalan ja Rautasuon välisellä alueella uuden asuinalueen ulkopuolelle on jätetty alueen rantavyöhyke.
- Jo aikaisemmin tässä lausunnossa esitetyin perustein luontojärjestöt eivät kannata Pilkonpeltojen alueen osoittamista rakentamiselle johtuen alueen arvokkaasta linnustosta.

Skenaario: Tehokas täydennysrakennus

Mallin toteuttaminen aiheuttaisi merkittäviä luontohaittoja, sillä liian suuri osa vanhoista metsistä ja arvokkaista luontotyypeistä jäisi rakentamisen alle. Nämä alueet ovat tärkeitä sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen että ekosysteemipalveluiden kannalta, ja niiden menettäminen heikentäisi alueen ekologista kestävyyttä pitkällä aikavälillä.

Erityisen huolestuttavaa on tilanne Liperin ja Kotilahden alueilla, joissa rakentaminen kohdistuisi laajoihin yhtenäisiin metsäalueisiin ja arvokkaisiin luontokohteisiin. Näiden alueiden säilyttäminen on keskeistä sekä luonnonsuojelun että paikallisen virkistyskäytön näkökulmasta, minkä vuoksi mallia tulisi tarkistaa siten, että rakentamisen vaikutukset luontoarvoihin minimoidaan.

Skenaario: Kehittyvä joukkoliikenne

Kehittyvän joukkoliikenteen mallilla tarkoitetaan suppeasti Joensuun keskustan ympäristöä noin 10 km säteellä. Mallissa tulisi ottaa huomioon paljon laajemmin pääteiden varsilla oleva elävien kylien verkosto. Kylissä on valmiina infrastruktuuria ja joukkoliikenne mahdollistaa liikkumisen ilman omaa autoa. Laajempi alaisena mallin idea vähentäisi maaseutumaisen asutuksen hallitsematonta leviämistä ja tukisi kylien elämää Joensuun seudulla. Joka tapauksessa osa väestöstä etsii tiiviisti rakennettuja taajamia väljempää asuinympäristöä.

Skenaario: Laajenevat alakeskukset

Skenaarioista neljäs, Laajenevat alakeskukset, perustuu selkeästi tiivistysrakentamisesta luopumiseen. Skenaario on kuitenkin puutteellinen, koska siinäkin kasvu näyttää kohdistuvan pääasiassa Joensuun kantakaupungin läheisille alueille, kuten Ylämyllyn, Lehmon ja Reijolan alueille. On kiinnostavaa, että skenaariotyössä ei ole ns. hajauttavassakaan mallissa nähtävissä rakentamisen ohjautumista maaseutualueille, pitäjille tai kaava-alueen taajamiin kuten Outokumpuun. Kuitenkin pienimuotoinen, maaseutumaisilla alueilla ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella asuminen voisi tietyissä olosuhteissa mahdollistaa myös kohtuullisemman ja omavaraisemman elämän.

Yleisellä tasolla luontojärjestöt suhtautuvat skenaarioon erittäin varauksella, koska toteutuessaan skenaarion kuvaama hajautunut yhdyskuntarakenne tarkoittaisi useiden uusien alueiden rakentamista sekä yksityisautoiluun perustuvaa liikennejärjestelmää. Skenaarion kuvaaman mittakaavan yhdyskuntarakenteen hajautuminen tulisi myös kuntataloudellisesti kalliiksi ja tekisi lähipalveluiden järjestämisestä hankalaa. Skenaariossa korostuu myös suurimittainen rantarakentaminen, jota järjestöjen mielestä tulee välttää.

Yksityiskohtaisempia huomioita skenaariosta:

- Skenaariossa on hahmoteltu huomattavaa lisärakentamista useille ranta-alueille Joensuun kantakaupungin alueella. Luontojärjestöt eivät kannata rantojen lisärakentamista yleisellä tasolla, eikä esimerkiksi Karsikon ranta-alueille, Noljaan Kallioniemeen tai Pyhäselän rannan Haapaniemi-Reijolan venesatama alueen rakentamista. Rakentamisen sijaan yleiskaavassa tulisi osoittaa lisää rantoihin rajoittuvia virkistysalueita.
- Samoin Marjalan ja Lautasuon välinen alue tulisi piirin mielestä rauhoittaa rakentamiselta.

Lopuksi

Luontojärjestöt näkevät Joensuun seudun yleiskaavan tärkeänä työkaluna alueen tasapainoisen ja kestävä kehityksen ohjaamisessa. Yleiskaavan tulee perustua ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen sekä luontokadon pysäyttämiseen. Luontojärjestöt toivovat, että kaavatyo perustuu riittäviin selvityksiin sekä tutkimustietoon. Esimerkiksi liikenteen päästöjen vähentämisessä tarvitaan alueella huomattavia toimenpiteitä sekä uskallusta.

Vastine: *Työn aikana tehdään alueidenkäyttölain mukaisesti kaavan oikeusvaikutukset nähden tarpeelliset selvitykset. Luontoselvitysten ajantasaisuus heikkenee nopeasti, jonka myötä yleiskaavassa*

tehdyt yksityiskohtaiset selvitykset tulisivat vanhenemaan ennen alueiden toteutusta. Kaava on voimassa usean vuosikymmenen, joten luonnonolot kerkeävät kaavan voimassa olon aikana paljon elämään.

Yleiskaava on lähtökohtaisesti ohjeena asemakaavaa laadittaessa tai muutettaessa. Kaava ei myöskään mahdollista rakentamista suoraan ranta-alueilla, tuulivoimaloiden, teollisen mittakaavan aurinkovoimaloiden tai asemakaavoitettavien alueiden osalta. Em. alueilla rakentaminen edellyttää siis joka tapauksessa tarkempaa suunnittelua ja kaavatasoa, jolloin luontoselvitysten laatiminen on tarkoituksenmukaista. Kaava ei myöskään korvaa voimassa olevia osayleiskaavoja, joiden perusteella rakentamislupia voidaan jo nykyisellään myöntää. Täten alueidenkäyttölaissa esitettyjen tarpeellisten selvitysten ei voida katsoa tarkoittavan tässä tapauksessa tarkkojen luontoselvitysten laadintaa.

Eri skenaarioita koskevat huomiot ovat valideja. Yksittäisten alueiden rakentamista on tarkasteltu rakennemallisynteesin aikana, ja joitain rakentamiseen huonosti soveltuvia alueita tai luontoarvoiltaan arvokkaita kohteita on jätetty ulkopuolelle. Tarkemmin asiaa tullaan kuitenkin tutkimaan kaavan seuraavissa vaiheissa. Rakennemalli on luonteeltaan hyvin karkea, eikä sen tarkkuus huomioiden ole tarkoituksenmukaista tehdä hyvin yksityiskohtaista tulkintaa. Lopullisen kaavan aluevaraukset huomioivat paremmin em. asiat.

Skenaarioiden uusiin asuinalueisiin liittyvät huomiot ovat perusteltuja. Yleiskaavassa osoitettavien uusien asuinalueiden määrä tulee olemaan maltillinen, ja osoitettavat alueet perustuvat suurilta osin jo esimerkiksi osayleiskaavoissa osoitettuihin, vielä toteutumattomiin asumisen varauksiin. Täydennysrakentaminen tulee muodostamaan merkittävän osan asuntotuotannon lisäämisen potentiaalista.

Tämä yleiskaava ei myöskään mahdollista ranta-alueilla suoraan rakentamisluvalla tapahtuvaa rakentamista. Suurin osa suunnittelualueen keskeisistä vesistöistä on jo AKL 72 §:n mukaisilla oikeusvaikutteisilla osayleiskaavoilla kaavoitettu. Ranta-alueisiin kohdistuva rakentaminen ratkotaan siis joka tapauksessa vielä tarkemmilla kaavoilla.

Virkistys- ja viheralueiden riittävyys on tunnistettu keskeiseksi asumisen viihtyisyystekijäksi. Tämä tullaan huomioimaan niin nykyisten alueiden täydennysrakentamisessa että uusien alueiden suunnittelussa. Täydennysrakentamisen alueita pyritään ensisijaisesti löytämään jo rakennetusta ympäristöstä sekä nykyistä rakennuskantaa hyödyntäen.

Nykyisten asuinalueiden lähialueille mahdollisesti tulevan elinkeinotoiminnan vaikutukset tullaan arvioidaan kaavan myöhemmissä vaiheissa. Niiden tarkemmat sijainnit tarkentuvat myös kaavan tulevissa vaiheissa sekä viimeistään toteutukseen johtavissa asemakaavoissa.

Ennallistamissuunnitelman sisältöjä tullaan huomioimaan kaavatyössä, tämä on myös kaavan tavoitteisiin kirjattu. Kaavan ohjausvaikutus esim. maa- ja metsätalousalueilla ei kuitenkaan ole kovin vahva.

Kaavatyössä vältetään rakentamisen osoittamista luontotyypeiltään arvokkaille alueille. Näitä myös selvitetään ja tutkitaan kaavatyöhön kytkeytyvän ekologisen kompensaation hankkeen myötä.

Kaavoituksen mahdollisuus vaikuttaa ihmisten elämäntapoihin (tai niiden kohtuullisuuteen) on rajalliset. Kaavan tehtävänä on luoda mahdollisuuksia uudelle maankäytölle, alueidenkäyttölain edellytysten mukaisesti. Kaavan olemassaolo ei velvoita ketään maankäyttöön, rakentamiseen tai muihinkaan toimiin, eli esim. kohtuullisempi elämä on mahdollista kaavaratkaisusta huolimatta. Alueidenkäyttölain

yleiskaavoja koskevien sisältövaatimusten mukaisesti yleiskaavan tulee mahdollistaa esim. elinkeinoelämän toimintaedellytykset ja riittävä asuntotuotanto.

Kaava ei mahdollista suoraan teollisen mittakaavan aurinko- tai tuulivoimaloiden rakentamista, vaan nämä vaativat omat kaavansa.

Joensuun kantakaupungin alueella olevien uusien potentiaalisten asuin- tai elinkeinoalueiden määrä on hyvin rajallinen. Pilkonpellot ja Kotilahti (sekä Karhunmäen Sulkulahti) ovat harvoja sellaisia alueita, joilla kaupungilla on maanomistusta, ja joita on esim. voimassa olevassa yleis- tai osayleiskaavassa rakentamiseen osoitettu. Vaihtoehtoisia alueita näille on haastavaa löytää. Ne sijaitsevat myös lähellä olemassa oleva yhdyskuntarakennetta, jolloin niiden kytkeminen osaksi kaupunkialuetta on kannatettavaa. Täten ne on merkitty kaikissa skenaarioissa rakentamisen piiriin. Tarkempia rakentamista ohjaavia aluevarauksia tullaan kaavaluonnoksessa tutkimaan. Alueiden rakentamismahdollisuudet ratkaistaan lopulta asemakaavoin, jolloin luontoarvot kartoitetaan tarkasti. Jo yleiskaavan yhteydessä tehtävillä luontotyyppitarkasteluissa pyritään huomioimaan arvokkaimmat luontotyypit, ja mahdollisesti löytämään näiden käyttöä kompensoivia alueita.

Kehittyvän joukkoliikenteen skenaarion merkinnät perustuvat joukkoliikenteen laatuikätyviin, joiden varsille uusia täydennysrakennettavia alueita tullaan ensisijaisesti osoittamaan. Kauempana sijaitsevat alueet voivat hyvin olla käyttökelpoisen joukkoliikenteen saavutettavissa, mutta näiden alueiden maankäytön kehittymisen näkymät eivät ole kokoluokaltaan niin merkittäviä, että se edellyttäisi rakennemalliskenaariossa alueiden erillistä huomiointia. Yleisesti ottaen rakennemallivaiheessa ei ole tarkoituksenmukaista ottaa kantaa haja-asutusalueen kysymyksiin. Näiden alueiden maankäytön asioita tullaan ohjaamaan myöhemmissä vaiheissa tarpeellisin kaavamerkinöin ja -määräyksin.

Kontiolahden alueen merkintöjen osalta rakennemallien laatimisen yhteydessä on tarkasteltu koko kunnan ja seudun maankäytön pitkän aikavälin vaihtoehtoja. Uusi seudun yleiskaava toimii ohjeena, kun laaditaan uutta osayleiskaavaa tai asemakaavaa, tai muutetaan voimassa olevia kaavoja. Jos alueella on jo voimassa oleva osayleiskaava, kuten Lehmon osayleiskaava, noudatetaan ensisijaisesti sen määräyksiä, koska ne ovat yksityiskohtaisempia ja tarkempia. Vastaavasti, jos alueella on asemakaava, noudatetaan sen määräyksiä. Alueen merkittävät luontoarvot, kuten monipuolinen ja harvinainen perhoslajisto, pitää huomioida jatkosuunnittelussa. On kuitenkin muistettava, että rakennemallit tarkastelevat koko seudun kehitystä pitkällä aikavälillä ja niiden tavoitteena on hahmottaa erilaisia vaihtoehtoja elinkeinoelämän ja asutuksen sijoittumiselle.

Liperin alueella on, kuten edellä on esitetty, merkittäviä luonto- ja maisema-arvoja. Osa näistä on syntynyt tai hyötynyt ihmistoiminnan kautta. Liperin olennaisesti muuttuvat ja kehittyvät alueet ovat inventoitu pääosin yleiskaavoja laadittaessa. Nämä selvitykset tulevat ajantasaistumaan kaavamuutoksissa ja asemakaavavaiheissa uusin täsmentävin ja päivitetävin selvityksin.

Liperi tunnistaa Ylämyllyn ja Joensuun rajan välisen rantamaiseman ja rantojen luonnonympäristön arvon. Toisaalta yleistavoitteena on kehittää rantoja myös matkailun ja virkistyskäytön kannalta. Toisille vastakkaiset lähtökohdat edellyttävät jatkossa huolellista suunnittelua ja arvottamista. Vaikka rakennusvaihtoehdossa 4, alueet olisi merkitty yleispiirteisesti ja kokonaan rakennusalueena, ei se tarkoita koko

alueiden sellaiseksi muodostuvan. Pääasiallisen tavoitteellisen maankäytön lisäksi alueella tullaan huomioimaan sen luonnon ja virkistysarvot ja aluevaraukset näille.

Lausunnossa on tuotu hyvin esille mm. Ylämyllyllä olevia luontoarvoja ja mm. vanhojen metsien alueita, joita voidaan huomioida mm. virkistysalueina jatkosuunnitteluissa. Alueiden käytön tarkastelu tulee ulottaa pidemmälle kuin lähivuosikymmeneen. Tällöin on huomioitava, että nuoremmatkin virkistyskäytössä olevat metsät oikein hoidettuina saavuttavat aikanaan vanhojen metsien piirteet ja niiden maisemalliset virkistysarvot tulevat kehittymään suotuisaan suuntaan. Lehtomaiset alueet eivät yleensä ole rakentamiseen suotuisia alueita, huomioiden Ylämyllyn runsaat harjumaat. Näin ollen näille luontotyypeille ei lähtökohtaisesti ole tarvetta osoittaa muuttuvaa maankäyttöä.

Paloniemen ja siitä itään olevaa metsä- ja luontokokonaisuutta tutkitaan kaavaluonnoksessa tarkemmin. Mutta on huomioitava, että metsien suojelussa ja käytössä, nyt ja tulevaisuudessa, yhtenä ratkaisevana tekijänä on maanomistus. Kunnan omistamilla mailla ratkaisuja ja maankäytön eri vaihtoehtoja on helpompi pohtia ja huomioida. Yksityisen mailla toimintaa ohjaa yleensä enemmän metsätalous ja metsälain mukaiset kohteet.

Elinkeinoalueiden aluevarauksia tarkennetaan rakennemallisynteesissä. Alueita ei tulla sijoittamaan niin, että sillä heikennetään alueen virkistysmahdollisuuksia, ranta-alueiden käyttöä tai asumisen edellytyksiä. Rakennemallin uusien alueiden varauksissa ei näy olemassa olevia, varsinkaan pienen kokoluokan alueita.

10 Hammaslahden seudun kyläyhdistys

Hammaslahti on elinvoimainen entisen Pyhäselän kunnan keskustaajama lähellä Joensuun kantakaupunkia.

Hammaslahden seudun kyläyhdistyksen mielestä, kaupungin keskustasta kauempanakin olevat alueet pitää ottaa yleiskaava 2040 huomioon, jolla varmistetaan omalta osaltaan Joensuun asuttuna pysyminen koko Joensuun alueella.

Hammaslahden taajamaan tarvitaan uutta asuntotuotantoa ja aluetta voidaan laajentaa uudelle asuinrakentamiselle. Hammaslahden taajaman ulkopuolella olevaa asumista ja muuta toimintaa pitää kehittää.

Julkista joukkoliikennettä, jalankulku ja pyöräilyverkostoa sekä julkista palvelutuotantoa pitää kehittää, ylläpitää ja lisätä Hammaslahden alueen vetovoiman lisäämiseksi.

Hammaslahden alueella on turvattu monimuotoinen lähiluonto kaikkien yhteisenä virkistyskohteena.

Teema: Maa- ja metsätalous, maisema-alueet ja maaseutu, on hyviä Tavoitteita Hammaslahden seudun alueelle.

Elinkeinot Teollisuus ja Työpaikat

Hammaslahden seudun alueella oleva Lähdekorven ja entisen kaivosalueen alueella on jo teollisia työpaikkoja, tätä aluetta pitää edelleen kehittää uusienkin elinkeinojen saamiseksi alueelle. Myös valtatiekuuden varrella oleva Honkavaaran alue pitää huomioida elinkeinojen paikkana.

Hammaslahden seudun kyläyhdistyksen mielestä Hammaslahden taajama ja sen ympärillä oleva haja-asutus alue pitää näkyä 2040 kaavassa voimakkaana kehitettävänä alueena.

Vastine: *Tämä kaava huomioi kaikki viiden kunnan sisälle kuuluvat alueet. Rakennemallivaiheessa tullaan kuitenkin keskittymään vain keskeisiin uusiin tai täydennysrakennettaviin alueisiin. Kaavaluonnoksessa osoitetaan tarpeelliset aluevaraukset myös Hammaslahden osalta.*

Hammaslahdessa on nykyisellään jo olemassa olevaa, asemakaavoitettua tonttivarantoa. Taajaman ulkopuolella rakentamista ohjaavat Hammaslahden ja Suhmuran osayleiskaavat. Asuinrakentamisen edellytykset on siis jo kaavoin mahdollistettu. Mahdolliset muut kehittämisen mahdollisuudet huomioidaan kaavaratkaisuissa.

Palveluiden ylläpidon ja kehittämisen toimenpiteitä voidaan pohtia, vaikkei niiden sisältöä tällä kaavalla päätetä.

Luonnon monimuotoisuuden ja virkistysalueiden kysymykset huomioidaan kaavassa.

Entisen kaivoksen alue sekä Honkavaaran alue on tunnistettu potentiaalisiksi elinkeinotoimintojen alueiksi. Näiden edellytyksiä tullaan kaavatyön edetessä tutkimaan.

11 Fingrid

Kiitokset lausuntopyynnöstä. Fingridillä ei ole kommentoivaa kaavan rakennemalleista, joten lausuntoa ei tehdä. Fingrid lausuu kuitenkin mielellään Joensuun seudun yleiskaava 2040:n tulevista vaiheista, kun kaavaratkaisu muotoutuu ja kehittyy. Lausuimme Joensuun seudun yleiskaava 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta helmikuussa 2024.

Vastine: *Ei kommentoitavaa.*

12 Itä-Suomen poliisilaitos

Itä-Suomen poliisilaitoksella ei ole lausuttavaa tähän.

Vastine: *Ei kommentoitavaa.*

13 Virta, Joensuun Kaupunkikeskustayhdistys

Joensuun kaupunkikeskustayhdistys Virralla ei ole kommentoitavaa kaavan rakennemalliskenaarioista.

Vastine: *Ei kommentoitavaa.*

14 Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Pohjois-Karjalan ELY-keskus ei anna lausuntoa Joensuun seudun yleiskaava 2040:n rakennemalliskenaarioista.

Vastine: *Ei kommentoitavaa.*

15 Pohjois-Karjalan pelastuslaitos

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksella ei ole lausuttavaa kaavan tässä vaiheessa.

Vastine: *Ei kommentoitavaa.*

16 Rajavartiolaitoksen esikunta, Teknillinen osasto, kiinteistö yksikkö

Rajavartiolaitoksen esikunnan teknillisen osaston kiinteistöyksikön lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n rakennemalliskenaarioista

Rajavartiolaitoksen esikunnan teknillisen osaston kiinteistöyksikön Pohjois-Karjalan palveluryhmä on tutustunut Joensuun seudun yleiskaava 2040:n rakennemalliskenaarioihin yhdessä Pohjois-Karjalan rajavartioston kanssa eikä sillä ole lausuttavaa asiassa.

Vastine: *Ei kommentoitavaa.*

17 Rääkkylän kunta

Rääkkylän kunnalla ei ole lausuttavaa Joensuun seudun yleiskaava 2040:n rakennemalliskenaariosta.

Vastine: *Ei kommentoitavaa.*

18 Telia Finland Oyj

Telia Finland Oyj:llä ei rakennemalleihin lausuttavaa.

Vastine: *Ei kommentoitavaa.*

19 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Lausunto asiasta Joensuun seudun yleiskaava 2040 rakennemalliskenaariot

Tukes on antanut asiasta aiemmin lausunnot yleiskaavan tavoitteista (Tukes 1401/03.00.02/2025, 4.2.2025) ja OASista (Tukes 996/03.00.02/2024, 1.2.2024).

Tukes ei anna asiasta uutta lausuntoa.

Joensuun seudun yleiskaavan suunnittelutyöryhmä

Mikäli teillä on erityiskysymyksiä Tukesille, toimittakaa Tukesille yksilöity lausuntopyyntö kirjaimoomme kirjaamo@tukes.fi

Vastine: *Ei kommentoitavaa.*

Mielipiteet

Mielipide 1

Asun Joensuun Karhunmäessä yleiskaavan vaikutusalueella ja katson että suunnitteilla oleva yleiskaava vaikuttaa asumiseeni ja omistamaani kiinteistöön huomattavasti. Lisäksi haluan ilmaista mielipiteeni Karhunmäen kaupunginosan asukkaana.

Mielipiteeni

Yleiskaavan eri rakennemalleissa Karhunmäen taajaman vieressä olevalle Papinkankaan alueelle on merkitty puhtaan siirtymän alue (P). Kuten kaavan yleisötilaisuuksissakin on todettu, puhtaan siirtymän teollisuuteen liittyy merkittäviä turvallisuusriskejä. Esitellyissä rakennemalliskenaarioissa puhtaan siirtymän alueen koko vaihtelee, mutta kaikissa niissä alue sijoittuu kiinni nykyiseen Karhunmäen asutusalueeseen.

Mielestäni puhtaan siirtymän alueita ei voi kaavoittaa Karhunmäen taajama-asutuksen viereen siihen liittyvien ilmeisten ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskien takia. Papinkankaan ja Karhunmäen alueiden kaavoituksessa on myös lähtökohtaisesti estettävä asumisviihtyvyyteen vaikuttavia melu- ja hajuhaittoja aiheuttavan teollisen toiminnan sijoittaminen Papinkankaan alueelle.

Perustelut

Karhunmäen taajamassa, aivan Papinkankaalle suunnitellun puhtaan siirtymän alueen vieressä, sijaitsee palveluasumisen yksikkö. Alueen läheisyyteen on myös rakenteilla iäkkäiden ihmisten asumispalveluja. Olisi edesvastuutonta kaavoittaa näiden yksiköiden läheisyyteen teollisuutta, jonka toimintaan liittyy suuronnettomuuden riski (T/kem).

Karhunmäen taajaman asukasmäärä todennäköisesti kasvaa nykyisestä, sillä alueella on edelleen rakentamattomia tontteja. Alueen houkuttelevuus rakentajille ja rakennuttajille heikkenee oleellisesti, jos taajaman viereen sijoitetaan suuronnettomuuden riskin tai melu- ja hajuhaittoja aiheuttavaa teollista toimintaa. Lisäksi teollisuuden vaatima logistiikka aiheuttaisi alueelle lisääntyvää raskasta liikennettä ja vaarallisten aineiden kuljetuksia, jotka nekin omalta osaltaan heikentäisivät Karhunmäen asuinalueen viihtyisyyttä.

On myös syytä huomioida, että puhtaan siirtymän teollisuuteen olennaisesti liittyvä suuronnettomuuden riski heikentäisi jatkossa mahdollisuuksia sijoittaa Karhunmäen alueelle palvelukoteja, kouluja, päiväkoteja ja muita kaupungin palveluyksiköitä.

Katson näiden perustelujen osoittavan Joensuun seudun yleiskaavan rakennemalleissa esitetyn puhtaan siirtymän alueen sijoittamisen Papinkankaan alueelle olevan epäedullinen Karhunmäen asukkaille, alueen kiinteistönomistajille ja Joensuun kaupungille.

Vastine: *Kyseinen Papinkankaan ympäristön alue on kaupungin näkökulmasta hyvin potentiaalinen elinkeinotoimintojen ja erityisesti puhtaan siirtymän toimintojen aluetta. Kontiosuon alueelle on tulossa vetylaitos ja aurinkovoimalan alue. Alueella kulkee 110 kV voimalinja, jonka kapasiteettia tulevaisuudessa tullaan parantamaan. Alue sijaitsee lähellä olemassa olevaa infraa ja laadukkaita tieyhteyksiä.*

On hyvä huomata, että alueelle mahdollisesti sijoittuvat toiminnot ratkotaan myöhemmin laadittavilla tarkemmilla kaavoilla. Tällöin niiden vaikutukset tullaan kattavasti arvioimaan. Tarkemmassa rakentamisen ohjauksessa huomioidaan asiaan liittyvät säädökset ja mahdolliset suojaetäisyydet. Mitään asuutukselle tai herkille toiminnoille riskin muodostavaa toimintaa ei lakien ja säädösten perusteella pystyisi luvittamaan.

Mielipide 2

Kontiolahdella sijaitsevan tilan omistajan näkemys valmisteilla olevaan Joensuun seudun yleiskaava 2040 luonnokseen

Joensuun seudun kehittämisen yhtenä pääalueena pidetään Kontiolahden kunnan keskustan, Onttolan alueen ja Joensuun kaupungin muodostaman kolmion rajaamaa aluetta.

Kontiolahden kunta on tehnyt alueellensa Strategisen yleiskaavan, jossa suunnitellaan kunnan kehittämistä pitkällä, vuosikymmenten tähtäimellä. Pohjois-Karjalan maakuntakaavassa 2040 on myös paljon Kontiolahtea ja Lehmon aluetta koskevia kehittämiskohteita. Muun muassa Lehmon alueen kehittämiseksi uutta taajama-aluetta osoitetaan Joensuu-Kajaani tien (6-tie) Lehmon eritasoliittymän välittömään läheisyyteen.

Omistamamme tilan sijainti edellä mainitun Joensuun seudun kehittämiskolmion keskellä on alueen (erityisesti Kontiolahden) kehittämisen kannalta keskeinen. Tila on mäntykankaana ja tasaisen hiekka- ja hiesupohjansa vuoksi hyvin ja edullisesti hyödynnettävissä erilaisiin tarkoituksiin, mm. asuinrakentamiseen, teollisuusalueeksi, energiantuotantoon (aurinkoenergiapuistoksi, tuulivoimaa-alueeksi ja akkukentäksi) tai vaikkapa ostoskeskusalueeksi tai golfkentäksi. Tilan läheisyydessä on jo nyt Kontiolahden kunnan kaavoittama Jaaman yritysalue ja sekä Lehmon asuinalue.

Jo lähes täyteen rakennetun Jaaman yritysalueen rajalla on Fingridin 110 kV korkeajännitelinja. Se kulkee myös tilamme poikki. Tilamme läheisyydessä on Pohjois-Karjalan tärkein muuntoasema. Muuntoasemalta lähtevät sähkölinjat myös muualle maakunnan alueelle. Tämä maakunnan energihuollon kannalta keskeinen alue on merkitty Pohjois-Karjalan maakuntakaavaan 2040 aluevarauksena. Alueen energihuollon yhteystarpeiksi on lisäksi todettu 400 kV pääsähkölinjat Huutokoski-Kontiolahti sekä Alapitkä-Kontiolahti-Ylikkälä. Lisäksi Kainuun maakuntakaavaehdotuksessa on osoitettu 400 kV yhteystarve välille Ristijärvi-Kuhmo-Kontiolahti.

Pohjois-Karjalan maakunnan energiahuollon strategisten tarpeiden vuoksi tilamme on osoittautunut olevan houkutteleva paikka erilaisille energiantuotantoinvestoinneille. Syynä on sen keskeinen sijainti ja suuren muuntoaseman läheisyys, Fingridin korkeajännitelinja sekä tilan suuri koko (XX hehtaaria). Lisäksi tilan poikki kulkee asfaltoitu tie. Useat kotimaiset ja kansainväliset yritykset ovat olleet kiinnostuneita rakentamaan tontillemme noin 50 MW aurinkoenergiapuiston sekä siihen liittyen suuria akustoja energian varastointia ja syötön tasausta varten. Nämä hankkeet sekä muut mahdolliset teollisuuslaitosten investointihankkeet alueelle ovat toistaiseksi valitettavasti jäissä epäselvän kaavoitustilanteen vuoksi.

Kontiolahden kunta tarvitsee kasvaakseen ja kehittyäkseen teollisuuden ja palveluiden ohella myös lisää hyviä omakotitonttialueita. Yksi hyvä, Kontiolahden kunnan Strategisessa yleiskaavassa ja Pohjois-Karjalan maakuntakaavassa 2040 esitetty asutuksen laajenemistratkaisu on nykyisen Lehmon taajama-alueen levittäytyminen 6-tien länsipuolelle. Tilamme on helposti ja edullisesti kaavoitettavissa asuntoalueeksi. Se liittyisi luontevasti osaksi Lehmon taajama-alueetta. Kunnallistekniikan sekä liikenneyhteyksien rakentaminen alueelle on tilan sijainnin, jo olemassa olevan tiestön, maaperän tasaisuuden ja koostumuksen vuoksi erittäin helppoa ja edullista. 6-tien varteen rakennettavat monenlaiset palvelut olisivat luontevasti myös vanhan ja uuden asutusalueen asukkaiden käytettävissä.

Joensuun seudun yleiskaava 2040-luonnoksen eri rakennemalliskenaarioissa tonttimme on jätetty kaava-alueen ulkopuolelle. Ulkopuolelle jättämiseen syyksi on ymmärtääksemme esitetty alueen pohjavesitilannetta ja sitä, että tonttimme olisi kaava-alueen läheisyydessä olevien Vällilampien ja Kylmälammen valuma-alueella. Kuitenkin jo tähän mennessä mainitulle valuma-alueelle on rakennettu suuri muuntaja, korkeajännitelinja suurine pylväineen, Joensuun-Kajaanin välinen valtatie (6-tie) sekä Palokankaantie ja Napakympintie. Lisäksi aivan Kylmälammen välittömään läheisyyteen on rakennettu Lehmon taajamaan kuuluvaa asutusta. Tämän vuoksi näkemyksemme on se, että maanomistajien tasa-arvoisen kohtelun vuoksi tonttimme asemaa ja sen käyttömahdollisuuksia tulee kaavoituksessa käsitellä samalla tavalla ja tasolla kuin jo olemassa olevia yhdyskunta-, energia ja asuntorakennushankkeita. Kun nämä mainitut rakennushankkeet lienee aikanaan sallittu mm. siten, että niissä on ympäristökysymykset otettu erityisesti huomioon, tulee meidänkin tontillemme sallia vähintään samanlainen kohtelu. Siksi tontillemme, tulee uudistettavassa Joensuun seudun yleiskaavassa 2040 sallia vähintään sellainen asuntorakentaminen tai teollinen rakentaminen, jossa otetaan huomioon alueen erityiset ympäristönäkökulmat.

Edellä esittämiemme perusteluiden ja edellyttämämme maanomistajien tasa-arvoisen kohtelun vuoksi esitämme, että omistamamme tila tulisi Joensuun seudun yleiskaavassa 2040 määritellä vähintään joko asunto- ja/tai teollisuusalueeksi, jossa kuitenkin otetaan huomioon alueen erityiset ympäristönäkökulmat.

Vastine: *Rakennemallissa osoitetaan yhdyskuntarakenteen kehityskuva yleispiirteisellä ja strategisella tasolla. Vaikka alueella on jo olemassa infrastruktuuria ja asutusta, on uusien rakentamishankkeiden kohdalla edelleen tarpeen tarkastella ympäristövaikutuksia ja pohjavesialueiden kestävyyttä tapauskohtaisesti.*

Kaavatyön jatkovaiheessa arvioidaan yksityiskohtaisemmin alueiden soveltuvuutta eri maankäyttötarkoituksiin, mukaan lukien asuminen ja teollisuus. Mieliapiteenne ja esittämänne perustelut huomioidaan tässä tarkastelussa. Tavoitteenamme on löytää ratkaisu, jossa maanomistajien yhdenvertainen kohtelu sekä alueen ympäristölliset ja kehittämistarpeet sovitetaan yhteen mahdollisimman tasapainoisesti. Kaavan valmisteluprosessi jatkuu ja osallistumismahdollisuudet säilyvät myös jatkossa.

Omistamanne alue on edelleen kaavassa mukana. Rakennemalliskenaarioissa Jaaman uudet elinkeinoalueet on osoitettu laajenevaksi länteen asemakaavassa osoitettujen aluevarausten mukaisesti.

Mielipide 3

Haluaisin muistuttaa että, tasapainoisen yhteiskuntarakenteen toteutumisen kannalta kannattaa kehittyvän joukkoliikennemallin merkitystä suunnittelutyössä korostaa.

Haluan muistuttaa, että aina Pyhäselän pitäjältä saakka, Niittylahteen kuuluu saada olla saavutettavuuden, elinvoiman ja yhteyksien myötävaikutuksien piirissä. En halua, että kaupunki omilla toimillaan edistää alueen kuolemista. Joukkoliikenne kuuluu myös pitäjille, tässä tapauksessa Niittylahti ja Hammaslahti ei ole edes kaukana Joensuun torista, aika hävettävää jos meillä ei olisi saavutettavissa nämä alueet joukkoliikenteellä.

Lisäksi muistutan, että on erittäin tärkeää huomioida viheralueiden ja viherväylien kehityksen tarkastelu suhteessa eri skenaarioihin. Eri skenaarioissa täytyy olla viherväylä tasot.

Vastine: *Joukkoliikenteen kehittäminen sekä sen vaikutuspiiriin tukeutuva yhdyskuntarakenteen kehittyminen tulevat olemaan keskeisiä kaavatyön myötä edistettäviä asioita. Joukkoliikenteen laatuikätyvät ja palvelutaso ratkotaan joukkoliikennesuunnittelijoiden ja seudullisen joukkoliikennejaoston toimesta.*

Viherväyliä tai ekologisia käytäviä tullaan huomioimaan kaavaluonnoksen vaiheessa.

Mielipide 4

Katsoin esityksen läpi ja tuossa on paljon hyvää ajatusta. Ainut vain, että unohdatte hyödynnettävät ranta-alueet.

Niittylahden rannan alue omaa erinomaiset mahdollisuudet kasvulle, kun asiat ja kaavoitus hoidetaan oikein. Joensuulla on vähän ranta-alueita tarjottavana, johon saa erinomaisen asuinympäristön.

Ottakaa huomioon tuo Niittylahden rannan alue yleiskaavassa ja luokaa lapsiperheille vaihtoehtoinen asuinympäristö, kaupunkiasumisen rinnalle.

Luottakaa, se tuo vain hyvää Joensuulle ja kaavoitukselle.

Vastine: *Kaavassa voidaan tutkia yleisellä tasolla esim. rantarakentamiseen soveltuvien alueiden esiintymistä seudun alueella. Kaava ei tule kuitenkaan mahdollistamaan suoraan sen perusteella*

tapahtuvaa rakentamista ranta-alueille, kuten esim. Niittylahden alueella jo nykyisellään voimassa oleva Reijolan osayleiskaava tekee.

Mielipide 5

Tasapainoisen seudun yleiskaavan toteutumisen kannalta näemme kehittyneen joukkoliikenteen skenaarion painopisteen toimivan alueellista elinvoimakehitystä yhteen nivovana mallina. Sen toteutumiseen voidaan vaikuttaa alueellisen yhteistyön ja joukkoliikenteen tarveperustaisella sosio-ekologisella uudelleen organisoimisella ja tehostamisella.

Pidämme joukkoliikennemallia keskeisenä osana kehittyvien aluekeskusten ja täydennysrakentamisen välisten yhteyksien ja synergiaetujen tunnistamista. Joensuun seudun yhteiskuntarakennetta tulisi tarkastella koko yleiskaavaa koskevan seudun eri alueiden molemmin suuntaisten liikenne-, elinkeino- ja elinvoimavaikutusten näkökulmasta.

Elinvoima tulee ymmärtää elinkeino- ja asuinaluekysymysten ohella ympäristökysymyksenä laajemminkin, niin että ekologinen, sosiaalinen ja ekonominen elinvoima suhteutetaan toisiinsa tasapainoisen yhdyskuntarakenteen mahdollistamiseksi.

Yleiskaavatyöskentelyssä tulisi voida tarkastella viherpeitteen ja viherväylien kehittymisen skenaarioita suhteessa esitettyihin malleihin niin, että alueen ekologisen elinvoiman kysymystä voidaan tarkastella suhteessa eri kehitysskenaarioiden toteumiin.

Ehdotamme skenaariomalleihin lisättäväksi viherverkoston kehitystä eri skenaariototeumissa kuvaavaa tasoa ja joukkoliikenteen väylien tarveperustaista kehittämistä alueiden välisen tasapainoisen yhteiskuntarakenteen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Vastine: *Joukkoliikenteen kehittäminen sekä sen vaikutuspiiriin tukeutuva yhdyskuntarakenteen kehittyminen tulevat olemaan keskeisiä kaavatyön myötä edistettäviä asioita.*

Viherväyliä tai ekologisia käytäviä tullaan huomioimaan kaavaluonnoksen vaiheessa.

Mielipide 6

Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017 on lain mukaan otettava huomioon ja niiden toteuttamista on edistettävä.

Seudulle osuva valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on nostettava sille kuuluvaan asemaan ja muutenkin paikka valtakunnallisessa arvostuksessa on itse ansaittava.

"Sääliä saa pyytämättä, mutta kateus on ansaittava" sanovat pohjalaiset!

Vastine: *Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet huomioidaan kaikessa alueidenkäytön suunnittelussa. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet huomioidaan yleiskaavassa.*

Mielipide 7

Joensuun seudun yleiskaavan suunnittelutyöryhmä

Lausunto koskien Joensuun seudun yleiskaavan rakennemalliskenaarioita

Työn pohjana rakennemalliskenaariot ovat varsin hyvä ja konkreettinen työkalu havainnollistaa eri kehitysvaihtoehtoja, vaikka mikään niistä ei toteutune sellaisenaan.

Kaikissa rakennemalleissa on varattu runsaasti uusia asuinalueita. Kuitenkin kaikkien ennusteiden mukaan Pohjois-Karjalan, myös Joensuun seudun, asukasluku tulee vääjäämättä kääntymään selkeään laskuun lähivuosina ja -vuosikymmeninä. Jo nyt maakunnassa on runsaasti tyhjiä asuntoja ja myös uusia asuntoja jää myymättä. Uusia asuinalueita ei pidä osoittaa vain tavoitteena kilpailla uusista asukkaista kuntien välillä.

Kuten jo aikaisemmin on useaan otteeseen todettu, uutta rakentamista ei missään tilanteessa tule osoittaa ranta-alueille. Suunnittelualueen rannat ovat jo nyt yllirakennettuja. Vielä vapaana olevat kohteet tulee varata virkistyskäyttöön.

Korostamme, että kehittäminen ei tarkoita samaa kuin rakentaminen. Sekä taajamia että haja-asutusalueita voidaan kehittää monin eri tavoin muutenkin kuin rakentamalla lisää. Alueilla, joihin asutus keskittyy, kuten Lehmo, on erityisesti kiinnitettävä huomiota riittäviin virkistysalueisiin kasvavan väestön tarpeisiin.

Riittävät luontoselvitykset on jo maankäyttö- ja rakennuslainkin mukaan tehtävä osana kaavoitustyötä. Niitä ei voi tehdä jälkikäteen, kun kaava on valmis ja hyväksytty.

Kaikkiin rakennemalleihin on sisällytetty Raatesuo uudeksi elinkeinoalueeksi. Kuitenkin tuoreessa Lehmon osayleiskaavassa suo on osoitettu pääosin MY- alueeksi. Raatesuo on suurelta osin luonnontilainen, ja siellä on hyvin monipuolinen perhoslajisto. Siellä esiintyvät ainakin seuraavat lajit: rämekylmänperhonen (Oeneis jutta), joka on silmälläpidettävä ja ns Suomen vastuulaji, rahkahopeatäplä (*Boloria frigga*) ja muurainhopeatäplä (*Boloria freja*), jotka molemmat ovat silmälläpidettäviä alueellisesti uhanalaisia, sekä harvinainen alueellisesti uhanalainen rämeperhömittari (*Lycia lapponica*). Siellä on havaittu myös erittäin uhanalainen vahakeltasiipi (*Eilema cereolum*), joka on luonnonsuojeluasetuksen mukainen erityisesti suojeltava laji. Raatesuolla tiedetään vanhastaan esiintyneen myös suovenhokasta (*Nola karelica*). Raatesuolta ei ole tehty kattavia luontoselvityksiä. Rikkaan luonnon ja tuoreen osayleiskaavan vuoksi aluetta ei tule osoittaa rakentamiseen.

Sekä tasapainoisessa (1) että laajenevassa (4) rakennemallissa on Onkilammen länsipuoleinen osa osoitettu uudeksi asuinalueeksi. Tämä on kuitenkin tuoreessa Lehmon osayleiskaavassa merkitty VR-alueeksi, jona se tulee ehdottomasti säilyttää. Sen lisäksi se on tutkimuksin todettu rakennuskelvottomaksi suopohjaksi.

Rakennemalleissa 1 ja 4 on Lehmonsärkkä sekä sen eteläpuolelle jäävä alue merkitty uudeksi elinkeinoalueeksi. Kuitenkin alueen pohjoisosa on Heramon luonnonsuojelualue, ja sen eteläpuolinen osa Lehmon osayleiskaavassa on merkitty VU-alueeksi. Siellä on myös äärimmäisen uhanalaisen pikkusini-siiven esiintymä, joka on tärkein lajin jäljellä oleva esiintymä Suomessa, ja jonka turvaamiseen

Kontiolahden kunta on sitoutunut. Näiden kanssa rakennemallien elinkeinoalue on vahvassa ristiriidassa eikä hyväksyttävissä.

Laajenevien alakeskusten malli on vaihtoehtoista tuhoisin ympäristölle. Se on myös kallein. Siihen sisältyy myös monia rantarakentamisen kohteita, joita ei voida hyväksyä. Joukkoliikenteen kehittämiseen perustuva skenaario on ajatuksena hyvä, mutta käytännön kokemus osoittaa, että joukkoliikenteestä huolimatta suuri osa ihmisistä ajaa silti omalla autolla. Nauhamaisesti sijoitetut asuinalueet eivät usein muodosta selkeitä kokonaisuuksia eivätkä tue paikallisia palveluja. Siinä mittakaavassa kuin uudisrakentaminen on tarpeen, on täydennysrakentaminen ympäristön kannalta paras vaihtoehto. Siihen ei kuitenkaan pidä käyttää niukkenevia viher- ja virkistysalueita.

Vastine: *Yleiskaavassa osoitettavien uusien asuinalueiden määrä tulee olemaan maltillinen, ja osoitettavat alueet perustuvat suurilta osin jo esimerkiksi osayleiskaavoissa osoitettuihin, vielä toteutumattomiin asumisen varauksiin. Tämän yleiskaavan tarkoitus on vähentää kuntien välistä kilpailua, eli uusien asuinalueiden tarpeet tutkitaan ja ratkaistaan yhtenä kokonaisuutena. Täydennysrakentaminen tulee muodostamaan merkittävän osan asuntotuotannon lisäämisen potentiaalista.*

Tämä yleiskaava ei myöskään mahdollista ranta-alueilla suoraan rakentamisluvalla tapahtuvaa rakentamista. Suurin osa suunnittelualueen keskeisistä vesistöistä on jo AKL 72 §:n mukaisilla oikeusvaikutteisilla osayleiskaavoilla kaavoitettu.

Virkistys- ja viheralueiden riittävyys on tunnistettu keskeiseksi asumisen viihtyisyystekijäksi. Tämä tulaaan huomioimaan niin nykyisten alueiden täydennysrakentamisessa että uusien alueiden suunnittelussa.

Työn aikana tehdään alueidenkäyttölain mukaisesti kaavan oikeusvaikutukset nähden tarpeelliset selvitykset. Luontoselvitysten ajantasaisuus heikkenee nopeasti, jonka myötä yleiskaavassa tehdyt yksityiskohtaiset selvitykset tulisivat vanhenemaan ennen alueiden toteutusta. Kaava on voimassa usean vuosikymmenen, joten luonnonolot kerkeävät kaavan voimassa olon aikana paljon elämään.

Yleiskaava on lähtökohtaisesti ohjeena asemakaavaa laadittaessa tai muutettaessa. Kaava ei myöskään mahdollista rakentamista suoraan ranta-alueilla, tuulivoimaloiden, teollisen mittakaavan aurinkovoimaloiden tai asemakaavoitettavien alueiden osalta. Em. alueilla rakentaminen edellyttää siis joka tapauksessa tarkempaa suunnittelua ja kaavatasoa, jolloin luontoselvitysten laatiminen on tarkoituksenmukaista. Kaava ei myöskään korvaa voimassa olevia osayleiskaavoja, joiden perusteella rakentamislupia voidaan jo nykyisellään myöntää. Täten alueidenkäyttölaissa esitettyjen tarpeellisten selvitysten ei voida katsoa tarkoittavan tässä tapauksessa tarkkojen luontoselvitysten laadintaa.

Raatesuon, Onkilammen ja Lehmonsärkän alueiden rakentamiseen soveltuvia alueita tarkennetaan rakennemallisynteesissä. Luonnon kannalta arvokkaille alueille ei rakentamista kaavassa ohjata.

Rakennemalliskenaarioista esitetyt huomiot ovat perusteltuja. Ne on huomioitu rakennemallisynteesissä.